

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Lotta Piesanen

Raiskausuutisoinnin diskurssit ja representaatiot Helsingin Sanomissa 2024–2025

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö
Digitaalisen median pro gradu -tutkielma
Viestinnän monialainen maisteriohjelma

Vaasa 2026

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Lotta Piesanen		
Tutkielman nimi:	Raiskausutisoinnin diskurssit ja representaatiot Helsingin Sanomissa 2024–2025		
Tutkinto:	Filosofian maisteri		
Koulutusohjelma:	Viestinnän monialainen maisteriohjelma		
Opintosuunta:	Digitaalinen media		
Työn ohjaaja:	Anne Laajalahti		
Valmistumisvuosi:	2026	Sivumäärä:	72

TIIVISTELMÄ:

Suomi on kansainvälisesti tunnettu tasa-arvon mallimaana, mutta todellisuudessa naisiin kohdistuva väkivalta on edelleen merkittävä yhteiskunnallinen ongelma. Raiskausutisoinnin kielelliset valinnat vaikuttavat siihen, miten raiskausrikoksia tulkitaan, millaisena uhrin asema näyttäytyy ja miten tekijän ja uhrin välinen vastuu ja valtasuhde ymmärretään. Uutismedian valinnoilla on vaikutus siihen, millaisia merkityksiä ja asenteita yhdistetään raiskausrikokseen ja miten sukupuolistuneet valtasuhteet rakentuvat. Suomessa seksuaalirikoslainsäädäntö uudistui vuonna 2023 suostumusperustaiseksi, mikä on lisännyt keskustelua suostumuksen merkityksestä.

Tutkimuksen tavoitteena on tehdä näkyväksi, miten uutiskieli osallistuu naisiin kohdistuvan raiskausutisoinnin merkitysten rakentumiseen. Tutkimuksessa tarkastellaan diskursseja, joilla raiskauksista puhutaan, sekä representaatioita, joita tekijöistä ja uhreista rakennetaan. Tutkimuksen teoreettinen tausta rakentuu feministisen mediatutkimuksen ja sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksen pohjalle. Tutkimus sijoittuu kriittisen diskurssianalyysin kentälle hyödyntäen myös feministisen kriittisen diskurssianalyysin näkökulmaa, jossa kieltä tarkastellaan osana laajempia yhteiskunnallisia valtasuhteita.

Tutkimuksen aineisto koostuu 32 uutisartikkelista, jotka on julkaistu Helsingin Sanomissa vuosina 2024–2025 ja joissa käsitellään aikuisiin naisiin kohdistuneita raiskauksia. Aineisto on analysoitu Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin periaatteiden mukaan. Analyysissa tarkastellaan tekstin kielellisiä piirteitä, diskursiivisia käytäntöjä sekä uutisoinnissa rakentuvia representaatioita.

Analyysissa tunnistettiin neljä keskeistä diskurssia: haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi, vastuun siirtämisen diskurssi, oikeuden arvioinnin diskurssi sekä toimijuuden heikentämisen diskurssi. Näiden diskurssien kautta hahmottuu, miten raiskauksista uutisoidaan ja millaisia kielellisiä rakenteita näissä käytetään. Analyysi tuo esiin myös uutisoinnissa rakentuvia representaatioita raiskauksen tekijästä ja uhrista. Tekijä esitetään monissa tapauksissa selkeästi aktiivisena väkivallan tekijänä, mutta samanaikaisesti hänen toimijuuttaan myös häivytetään kielellisesti esimerkiksi agentittomien ilmausten kautta. Uhrin representaatio rakentuu haavoittuvuuden kautta, mutta joissakin artikkeleissa hänen aiempaa toimintaansa kuvataan osana tapahtumien kontekstia ennen väkivallan kuvausta. Tällaiset representaatiot voivat siirtää huomiota pois itse väkivallasta ja ohjata lukijan tulkintaa uhrin toiminnan kautta. Tutkimus tuo näkyväksi sen, että raiskausutisointi ei ainoastaan kuvaa rikostapahtumia, vaan rakentaa merkityksiä, joiden kautta seksuaaliväkivaltaa, suostumusta ja tekijän vastuuta ymmärretään julkisessa keskustelussa.

AVAINSANAT: diskurssi, raiskausutisointi, representaatio, sukupuolistunut väkivalta

Sisällys

1	Johdanto	5
1.1	Tavoite	7
1.2	Aineisto	9
1.3	Menetelmä	13
2	Sukupuolistunut ja seksuaalinen väkivalta yhteiskunnallisena ilmiönä	18
2.1	Sukupuolistunut väkivalta	18
2.2	Naisiin kohdistuva väkivalta	21
2.3	Raiskaus ja seksuaalinen väkivalta	24
2.4	Uutismedia sukupuolistuneiden valtasuhteiden tuottajana	26
3	Raiskaus uutisoinnin kielelliset ja diskursiiviset piirteet	29
3.1	Diskurssi ja representaatio	29
3.2	Toimijuuden ja vastuun rakentuminen väkivaltauutisoinnissa	32
3.3	Uhrin syyllistäminen	35
3.4	Raiskausmyytit	37
4	Diskurssit ja representaatiot Helsingin Sanomien raiskaus uutisissa	39
4.1	Diskurssit Helsingin Sanomien raiskaus uutisoinnissa	39
4.1.1	Haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi	40
4.1.2	Vastuun siirtämisen diskurssi	43
4.1.3	Oikeuden arvioinnin diskurssi	45
4.1.4	Toimijuuden heikentämisen diskurssi	48
4.2	Representaatiot Helsingin Sanomien raiskaus uutisoinnissa	50
4.2.1	Tekijän representaatio	51
4.2.2	Uhrin representaatio	54
5	Pohdinta	59
	Lähteet	64
	Liitteet	71
	Liite 1. Aineisto julkaisujärjestyksessä	71

Kuviot

Kuvio 1. Fairclough'n kolmitasoinen malli (mukaillen Fairclough, 1995, s. 59)	15
---	----

Taulukot

Taulukko 1. Tutkimusaineistoksi valitut raikaisuutiset Helsingin Sanomista	12
--	----

1 Johdanto

Suomi on Euroopan unionin turvattomin maa naisille Euroopan unionin perusoikeusviraston tutkimuksen mukaan (FRA, EIGE & Eurostat, 2024). Tutkimus paljastaa 57 prosentin suomalaisista naisista kokeneen fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai väkivallalla uhkailua, mikä on enemmän kuin missään muussa EU:n jäsenmaassa. Tämä tilastotieto ei ole vain yksittäinen havainto, vaan se heijastaa syvälle juurtunutta yhteiskunnallista ongelmaa, jossa sukupuolistunut väkivalta kytkeytyy rakenteelliseen epätasa-arvoon, kulttuurisiin normeihin sekä vallan jakautumiseen. Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) mukaan väkivalta on sukupuolistunut ilmiö, joka ilmenee eri tavoin eri sukupuolille, eikä sen kokeminen, tekeminen tai seuraukset jakaudu tasaisesti.

Media on keskeinen toimija sukupuoliroolien ja stereotyyppien rakentumisessa ja ylläpitämisessä, sillä mediassa tuotetut representaatiot vaikuttavat siihen, millaisia käsityksiä muodostuu esimerkiksi naisten asemasta ja toimijuudesta (Global Media Monitoring Project, 2021). Media ei koskaan toimi vain passiivisena todellisuuden kuvaajana vaan aktiivisena merkitysten tuottajana, joka rakentaa ja muovaa käsityksiä ”totuuksista” (Mäkelä ja muut, 2006, s. 8). Tämä ilmenee esimerkiksi siinä, että media korostaa tiettyjä piirteitä ja jättää toisia vähemmälle huomiolle, mikä ohjaa yleisöjen ymmärrystä sosiaalisesta todellisuudesta (Civita & Lugo-Ocando, 2024, s. 188). Lisäksi media toimii keskeisenä tiedonlähteenä yleisölle ja muokkaa sitä, millaisia uskomuksia ja asenteita uutisoiduista tapahtumista ja ilmiöistä muodostuu (Happer & Philo, 2013, s. 321).

Sukupuoleen liittyvät kaavamaiset käsitykset ja stereotypit läpäisevät eri yhteiskunnan osa-alueet ja pohjautuvat syvälle juurtuneisiin asenteisiin, arvoihin, normeihin ja ennakkoluuloihin (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2019). Tämän vuoksi raiskausutisointi on merkityksellinen tutkimuskohde, sillä se osaltaan rakentaa ja ohjaa käsityksiä seksuaalisesta väkivallasta sekä siihen kytkeytyvistä tekijän ja uhrin asemista yhteiskunnassa. Raiskaus määritellään Suomen rikoslaisissa vakavaksi seksuaalirikokseksi

(RL 20:1), mutta uutisoinnissa sen vakavuus ei aina tule ilmi yksiselitteisesti. Helmikuussa 2021 Ylen uutisessa rikosylikomisario kommentoi raiskauksia toteamalla: ”Kyllähän se lähtökohtaisesti tietysti on vakava rikos, mutta ei se vakavimpia rikoksia ole” (Yle, 2021). Tämänkaltaiset lausunnot vaikuttavat siihen, miten yleisö ymmärtää rikoksia ja muodostaa niistä mielipiteitä. Lausunto herättää myös kysymyksen siitä, millaisin kielellisin keinoin raiskausta kuvataan julkisessa keskustelussa ja millaisia merkityksiä uutismedia rakentaa rikoksen tekijöistä, uhreista, väkivallasta ja rikoksen vakavuudesta.

1990-luvulta lähtien Suomessa on tapahtunut useita merkittäviä yhteiskunnallisia ja lainsäädännöllisiä muutoksia, joiden seurauksena naisten asema ja sukupuolten tasa-arvon edistyminen on mahdollistunut. Raiskauslainsäädäntö muuttui Suomessa vuonna 1994, jolloin myös avioliitossa tapahtuva pakottaminen sukupuoliyhteyteen tuomittiin raiskaukseksi (Eduskunta, 1994). Vuonna 1999 rikoslain kokonaisuudistuksen yhteydessä säännös kirjoitettiin sukupuolineutraaliksi ja seksiin pakottaminen jaettiin neljään lainkohtaan: raiskaus (RL 20:1), törkeä raiskaus (RL 20:2), pakottaminen sukupuoliyhteyteen (RL 20:3) ja pakottaminen seksuaaliseen tekoon (RL 20:4) (Finlex, 1998). Samalla myös itsemääräämisoikeus nousi yhdeksi tärkeimmäksi tavoitteeksi seksuaalirikoslainsäädännön uudistuksessa.

Vuonna 2011 Suomi hyväksyi Euroopan Neuvoston yleissopimuksen eli Istanbulin sopimuksen, jonka tarkoituksena on ehkäistä naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa (THL, 2023). Kuitenkin vasta vuonna 2023 raiskauslainsäädäntö muuttui suostumusperustaiseksi Suomessa (Oikeusministeriö, 2020; Eduskunta, n.d). Edellä kuvaamieni muutosten rinnalla vuonna 2017 käynnistynyt globaali #MeToo-ilmiö toi julkisuuteen miljoonien tyttöjen ja naisten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta osoittaen sen, kuinka tyttöihin ja naisiin kohdistuvassa seksuaalisessa häirinnässä ja väkivallassa on kyse maailmanlaajuisesta rakenteellisesta ongelmasta (UN Women, 2018).

1.1 Tavoite

Tutkimukseni tavoitteena on tehdä näkyväksi, miten uutiskieli osallistuu naisiin kohdistuvan raiskausuutisoinnin merkitysten rakentumiseen. Tavoitteen selvittämiseksi analysoin Helsingin Sanomissa vuosina 2024–2025 julkaistuja aikuisiin naisiin kohdistuvia raiskausuutisia.

Tavoitteen saavuttamista tukevat seuraavat tutkimuskysymykset:

1. Millaisia diskursseja Helsingin Sanomien naisiin kohdistuvassa raiskausuutisoinnissa esiintyy vuosina 2024–2025?
2. Miten tekijän ja uhrin representaatiot rakentuvat uutisoinnin kielellisissä valinnoissa?

Tutkimukseni on ajankohtainen, sillä naisiin kohdistuva väkivalta on viime vuosina ollut Suomessa laajasti esillä sekä viranomaistilastoissa että julkisessa keskustelussa. Helsingin poliisin tietoon tulleiden seksuaalirikosten määrä on kasvanut huomattavasti vuosina 2023–2025, ja niiden kokonaismäärä on kasvanut 55 prosenttia ja raiskausten määrä 60 prosenttia (Poliisi, 2025). Myös esimerkiksi Eeva-media on raportoinut vuonna 2025 kaikista tapauksista, joissa nainen on kuollut väkivallan seurauksena ja näin pyrkinyt tuomaan esiin naisiin kohdistuvan väkivallan ja yhteiskunnallisen ongelman laajuutta (Paalosalo-Jussinmäki, 2025). Myös globaalisti tilanne on huolestuttava. CNN:n julkaisemassa tuoreessa *As Equals* -hankkeen viimeisessä osassa paljastettiin vuoden 2026 helmikuussa 62 miljoonan henkilön vierailleen verkkosivulla, jota siteerataan ”raiskausakatemia” ja joka toimii moraalisesti vapaana tiedostojen jakelupalveluna (Vandoorne & Kennedy, 2026). Sivustolla miehet jakavat vinkkejä muun muassa oman puolison huumaamiseen ja raiskaamiseen sekä kiinnijäämisen välttämiseen.

Median tapa esittää väkivaltaa vaikuttaa siihen, millaisia kulttuurisia käsityksiä ja valtarakenteita ylläpidetään. Uutiskielen valinnat ja representaatiot ovat osa laajempaa

yhteiskunnallista keskustelua, jossa määritellään, kuka saa äänen, kenet nähdään toimijana ja millä tavoin väkivalta ymmärretään (Global Media Monitoring Project, 2021). Media rakentaa todellisuutta myös tekemällä valintoja siitä, mitä sisältöjä ja toimijoita esitetään ja mitä jätetään pois, mikä osaltaan määrittää, millainen kuva väkivallasta ja siihen liittyvistä toimijoista muodostuu (Car & Ravbar, 2021, s. 132).

Aiempi raiskausuutisointia koskeva tutkimus on Suomessa ollut rajallista ja se on painottunut yksittäisiin tapaustutkimuksiin, opinnäytetöihin sekä laajemmin rikos- ja väkivaltauutisointiin. Kansainvälisesti aihetta on tutkittu laajemmin. Tässä tutkimuksessa syvennyn tarkastelemaan aikuisiin naisiin kohdistuvaa raiskausuutisointia kriittisen diskurssianalyysin ja feministisen kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta keskittyen siihen, millaisia diskursseja ja representaatioita uutisoinnissa tuotetaan.

Feministinen mediatutkija Mäkelä (2000) kiinnitti huomiota tähän tutkimukselliseen aukkoon jo 2000-luvun alussa analysoidessaan pro gradu -tutkielmassaan Helsingin Sanomien raiskausuutisointia. Mäkelä (2000) havaitsi tutkimuksessaan raiskausuutisoinnin nojaavan stereotypioihin, joissa tekijät esitettiin ”normaaleista” miehistä poikkeavina. Näissä stereotypioissa naisten toimintaan, kuten alkoholin käyttöön, liitettiin vastuuttavia merkityksiä ja esitettiin naisten voivan välttyä raiskatuksi tulemiselta, jos eivät joisi itseään humalaan. Mäkelä esitti analyysissään raiskauksien jakautuvan kahteen luokkaan: oikeisiin raiskauksiin ja ”ei-oikeisiin” raiskauksiin, toisin sanoen väärinymmärryksiksi kehystettyinä.

Myös median väkivaltauutisointia laajemmin tarkastelevassa tutkimuksessa on tunnistettu sukupuolistuneita esitystapoja. Venäläinen (2013) osoittaa iltapäivälehtien väkivaltauutisointia koskevassa artikkelissaan, että miesten väkivaltaisuus kehystetään usein tavanomaisena, kun taas naisten asema rakentuu passiivisena ja toimijuudeltaan häivyttynä. Venäläisen havainnot korostavat tarvetta tarkastella myös muunlaista uutismediaa sekä paikata erityisesti raiskausuutisoinnin tutkimusaukkoa. Keskinen (2010) puolestaan tuo tutkimuksessaan esiin, että seksuaalirikoksista uutisoidaan usein muista

väkivaltarikoksista poikkeavalla tavalla. Tällöin uhrin asema voi jäädä epäselväksi ja sukupuolella on keskeinen merkitys siinä, millaista puhetta väkivallasta tuotetaan.

Näitä aikaisempia tutkimuksia ja havaintoja vasten on perusteltua tarkastella, miten raiskaus merkityksellistyy valtakunnallisessa uutismediassa ja millaisin keinoin uutisointi osallistuu sukupuolistuneen väkivallan ymmärtämiseen. Kansainvälisessä tutkimuksessa on myös osoitettu, että raiskausta ja seksuaalista väkivaltaa koskevassa uutisoinnissa kielelliset valinnat vaikuttavat olennaisesti vastuun ja toimijuuden rakentumiseen (esim. Ali, 2025; Andrews ja muut, 2025; Northcutt Bohmert ja muut, 2018). Aiemmassa tutkimuksessa esimerkiksi Northcutt Bohmert ja muut (2018) ovat tuoneet esiin yhdysvaltalaisista rikosuutisointia koskevassa artikkelissaan, kuinka seksuaalista väkivaltaa koskevissa uutisissa tekijän vastuun lieventäminen voi tapahtua epäsuorasti esimerkiksi passiivin tai muiden kielellisten ratkaisujen kautta. Samansuuntaisia havaintoja ovat esittäneet myös Andrews ja muut (2025), joiden mukaan agentittomat ilmaisut, kuten passiivi, keventävät tekijän vastuuta ja siirtävät huomiota uhriin.

Kansainvälisiä tutkimustuloksia ei kuitenkaan voida sellaisenaan soveltaa suomalaiseen mediakontekstiin, sillä uutisjournalismia, rikosuutisointia ja seksuaalirikoksia koskevat normit, lainsäädäntö sekä sukupuolistuneet kulttuuriset merkitykset vaihtelevat maittain. Tästä syystä on tärkeää tarkastella raiskausuutisointia suomalaisessa kontekstissa ja valtakunnallisessa uutismediassa.

1.2 Aineisto

Olen rajannut tutkimukseni käsittelemään Helsingin Sanomien aikuisiin naisiin kohdistuvaa raiskausuutisointia ajanjaksolta 1.1.2024–31.12.2025. Tein rajauksen Helsingin Sanomiin, koska se on Suomen johtava päivälehti ja yhteiskunnallisesti merkittävä toimitus, jolloin Helsingin Sanomien tavalla uutisoida raiskauksista on merkittävä vaikutus julkiseen keskusteluun ja mielipiteisiin. Helsingin Sanomien tavat voivat toimia myös esimerkkinä muille toimituksille. Kansallisen mediatutkimuksen 2025

tulokset osoittivat, että Helsingin Sanomat tavoittaa viikossa 2,1 miljoonaa kuluttajaa (Sanoma, 2025). Helsingin Sanomat on sitoutumattomaksi määrittyvä päivälehti, ja heidän journalistinen linjansa pyrkii edistämään yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta, kansanvaltaisuutta sekä mielipiteen vapautta (Helsingin Sanomat, 2020). Lisäksi Helsingin Sanomat on ilmoittanut luopuneensa klikkiotsikoista vuoden 2025 aikana (Helsingin Sanomat, 2025), mikä viittaa pyrkimyksestä entistä harkitumpaan ja vastuullisempaan uutiskieleen. Rajasin iltapäivälehdet tutkimukseni ulkopuolelle niiden sensaatiohakuisemman uutisoinnin vuoksi.

Aikarajaukseni vuosille 2024–2025 perustuu sekä ajankohtaisuuteen että lainsäädännölliseen kontekstiin. Suomessa raiskausrikoksia koskeva suostumusperusteinen lainsäädäntö tuli voimaan 1.1.2023 (Eduskunta, n.d; Oikeusministeriö, 2020), joten kaikki tutkimukseni artikkelit on julkaistu saman oikeudellisen viitekehyksen puitteissa, mikä lisää aineiston yhtenäisyyttä. Tutkimuksessani en vertaile eri vuosia keskenään, vaan tarkastelen kyseistä ajanjaksoa kokonaisuutena. Aineistonkeruun alkuvaiheessa tarkastelin myös vuoden 2023 uutisia, mutta tällä rajauksella aineisto olisi kasvanut tarpeettoman laajaksi. Lopulta keskitin aineiston rajaamisen vuosille 2024–2025.

Aineistooni valitsin uutisartikkeleita, jotka käsittelevät aikuisiin naisiin kohdistuneita raiskausrikoksia Suomessa. Miehiin tai alaikäisiin kohdistuneet raiskaukset sekä tapaukset, joissa uhreina oli sekä naisia että lapsia, rajasin aineistoni ulkopuolelle. Lisäksi rajasin aineistoni ulkopuolelle uutiset, joissa raiskausta käsiteltiin sivuhuomiona ja päähuomio kohdistui muihin tapahtumiin. Aineistoni ulkopuolelle jäivät myös ulkomailla tapahtuneet raiskausrikokset, sillä niiden esitystavat voivat rakentua erilaisten oikeudellisten ja kulttuuristen merkitysten varaan kuin kotimaisen uutisoinnin. Ulkopuolelle jäivät myös mielipidekirjoitukset, kolumnit, kommentit sekä vieraskynätekstit. Rajausteni tavoitteena oli varmistaa aineiston kontekstuaalinen yhtenäisyys ja analyysin kohdistuminen.

Aineistooni sisältyvät uutisten otsikot ja leipätekstit, ja valitsin aineistoni laadullisen tutkimuksen periaattein analyysin kannalta relevanttiuden perusteella. Tarkastelun ulkopuolelle jäivät uutiskuvat, kuvatekstit ja kommentit. Rajasin aineistooni artikkelit, joissa uhri esitetään naiseksi uutistekstin perusteella. Tutkimuksessani käsittelen artikkeleissa rakentuvaa oletettua binääristä sukupuolta, sillä aineisto ei mahdollista sukupuolen monimuotoisempaa analyysia. Rajaus ei perustu olettamukseen sukupuolen kaksijakoisuudesta.

Keräsin aineistoni Helsingin Sanomien verkkoarkistosta, joka on avoin ja julkisesti saatavilla. Huomioitavaa kuitenkin on, että Helsingin Sanomien verkkoarkiston sisältöön on pääosin pääsy vain tilaajilla. Esitän aineistoni uutisartikkelit taulukkomuodossa (Liite 1) sisältäen julkaisupäivämäärät, otsikot sekä linkit uutisiin. Keräsin aineiston tammikuussa 2026. Rajasin hakuni koskemaan kaikkia vuonna 2024–2025 julkaistuja artikkeleita riippumatta siitä, milloin itse rikos on tapahtunut, sillä tutkimukseni kohdistuu diskursiivisiin käytäntöihin ja uhrin sekä tekijän representaatioiden kielelliseen rakentumiseen, ei rikosten ajalliseen sijoittumiseen. Käytin aineistoa kerätessäni hakusanoja *raiskaus*, *raiskasi* ja *raiskannut*. Hakutuloksiin sisältyivät kaikki artikkelit, joissa hakusana esiintyi missä tahansa tekstin osassa. Kävin hakutuloksina saadut artikkelit manuaalisesti kokonaisuudessaan läpi.

Ensimmäisellä hakusanalla *raiskaus* Helsingin Sanomien verkkoarkistosta löytyi valitulta ajanjaksolta yhteensä 125 artikkelia ja kävin hakutulokset läpi vaiheittain. Ensimmäisessä vaiheessa tarkastelin artikkeleita otsikko- ja ingressitasolla, jonka jälkeen luin relevantit tekstit kokonaisuudessaan läpi leipätekstin tasolla. Suurin osa hakutuloksista rajautui aineistoni ulkopuolelle, koska jutut käsitelivät ensisijaisesti tai kokonaan muuta aihetta kuin raiskausta, raiskaus mainittiin vain sivulauseessa tai osana laajempaa aihekokonaisuutta. Osa artikkeleista koski ulkomailla tapahtuneita rikoksia, poliisin tiedotteita ilman journalistista kerrontaa, alaikäisiin kohdistuvaa seksuaaliväkivaltaa, miehiin kohdistuneita raiskauksia tai tapauksia, joissa uhrien sukupuolet eivät tulleet

esiin. Lisäksi osa uutisista sisälsi muita vakavia rikoksia, kuten tapon yrityksiä tai tappoja, jotka siirsivät jutun painopisteen pois raiskauksesta. Näiden rajausten jälkeen ensimmäisellä hakusanalla sisällytin aineistooni 11 artikkelia.

Toisella hakusanallani *raiskasi* löytyi yhteensä 207 hakutulosta. Myös tällä hakusanalla suurin osa hakutuloksista käsitteli pääasiallisesti muuta aihetta kuin raiskausta tai sisälsi sanan vain osana laajempaa uutiskontekstia. Merkittävä osa artikkeleista koski alaikäisiin kohdistuneita seksuaalirikoksia, jotka rajasin aineistoni ulkopuolelle. Hakutuloksissa oli lisäksi poliisitiedotteita, mielipidekirjoituksia sekä duplikaatteja. Hakusanalla *raiskasi* aineistooni valikoitui 21 uutta artikkelia.

Täydensin hakuani vielä kolmannella hakusanalla *raiskannut*, mutta se ei tuottanut tutkimukseni aineistoon uusia artikkeleita. Hakutuloksia kertyi yhteensä 50, joista artikkeleita rajautui pois samojen kriteerien perusteella kuin aikaisemmissa hauissa. Mukana oli edellisten hakusanojen tapaan ensisijaisesti muuta aihetta käsitteleviä uutisia, alaikäisiin kohdistuvia raiskausrikoksia sekä duplikaatteja. Näin ollen kolmas hakusana ei laajentanut aineistoa, mutta vahvisti aineistonhaun kattavuutta. Lopullinen aineistoni koostuu yhteensä 32 artikkelista (Taulukko 1).

HAKUSANA	KAIKKI OSUMAT N = 382	POIS RAJATUT N = 350	VALITUT N = 32
RAISKAUS	125	114	11
RAISKASI	207	186	21
RAISKANNUT	50	50	0

Taulukko 1. Tutkimusaineistoksi valitut raiskausuutiset Helsingin Sanomista

Vaikka aineiston ulkopuolelle jäi myös sellaisia raiskausuutisia, jotka täyttivät pääosin tutkimukseni peruskriteerit, osan artikkeleista jätin pois analyysin rajaamiseksi tutkimuseettisistä syistä. En sisällyttänyt aineistooni sellaisia julkisuuden henkilöitä koskevia uutisia, joissa journalistinen painotus kohdistui tekijän julkiseen asemaan,

nimeen tai medianäkyvyyteen, eikä itse raiskaustapahtuman kielellinen käsittely tuonut aineistoon uusia diskursiivisia piirteitä. Lisäksi rajasin aineiston ulkopuolelle uutisia, joissa uhrien tai muiden yksityishenkilöiden nimiä tuotiin esiin tavalla, joka ei ollut analyysin kannalta relevanttia. Tällä rajauksella pyrin välttämään yksittäisten henkilöiden tarpeetonta näkyvyyttä ja kohdentamaan analyysini raiskausuutisoinnin kielellisiin ja diskursiivisiin käytäntöihin yksilöiden nimeämisen sijaan.

Aineistonkeruu osoittautui työlääksi hakusanojen laajan osumatarkkuuden vuoksi. Hakutuloksiin sisältyi runsaasti tutkimusaiheeni kannalta epäolennaisia artikkeleita, ja hakusanat poimivat mukaan muun muassa kirja- ja elokuva-arvioita, kulttuurijournalistisia tekstejä ja muita uutisia, joissa sana raiskaus, raiskasi tai raiskattu esiintyi yksittäisenä sitaattina tai osana muuta asiayhteyttä. Merkittävä osa aineiston ulkopuolelle jääneistä artikkeleista käsitteli alaikäisiin kohdistuneita seksuaalirikoksia tai tapauksia, joissa raiskaus ei ollut jutun keskiössä. Aineistonhallinnan tukena käytin Excel-taulukkoa, jonka avulla dokumentoin systemaattisesti hakutulokset ja aineistoon valitut artikkelit. Excelin lisäksi hyödynsin aineistonhallinnassa ja analyysissä Nvivo-ohjelmistoa. Tämä menettely tuki aineistonkeruuprosessini jäljitettävyyttä sekä läpinäkyvyyttä.

1.3 Menetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytän diskurssianalyysiä, joka teoreettisen lähtökohtansa vuoksi sijoittuu laadullisen tutkimuksen kenttään (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 210). Sovellan analyysissäni Norman Fairclough'n (1989; 1995; 1997) kriittistä diskurssianalyysiä (CDA) ja sen kolmitasoista analyysimallia, jossa tarkastelu jakautuu tekstuaaliseen tasoon, diskurssikäytäntöön ja sosiokulttuuriseen käytäntöön (Kuvio 1). Tämä analyysimalli yhdistää tekstitasolla havaittavat representaatiot diskurssikäytäntöön ja sosiokulttuuriseen käytäntöön (Fairclough, 1995, s. 59).

CDA soveltuu kielellisten valtarakenteiden tarkasteluun uutismedian kontekstissa, sillä sen avulla voi tutkia, kuinka kieli aktiivisesti rakentaa ja uusintaa sosiaalista todellisuutta

(Fairclough, 1989; 1995). Kriittisen diskurssianalyysin lähtökohtiin kuuluu laadullisen tutkimusperinteen mukaan ymmärrys siitä, että analyysi ei pyri ilmiön lopulliseen selitykseen, vaan aineisto on rajallinen ja edustaa vain yhtä ajallisesti ja kontekstuaalisesti esiintyvää todellisuutta (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 233). Näin ollen myös tutkimuksessa esitetyt tulkinnat ovat minun tutkijana tekemiäni ja sidoksissa omiin analyyttisiin valintoihini.

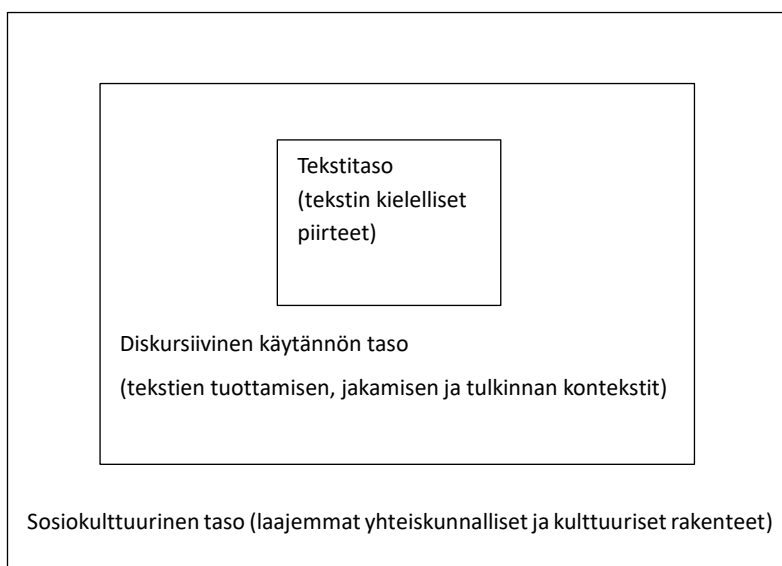
Fairclough'n (1997, s. 79; 1995, s. 57) mallin ensimmäinen analyysin taso keskittyy tekstin kielellisiin ja tekstuaalisiin piirteisiin, kuten sanastoon, kieliopillisiin ratkaisuihin, lauserakenteisiin sekä tekstin retorisiin ja rakenteellisiin keinoihin. Tekstitason analyysi tarkastelee kielen muotoa ja merkityksiä yhdessä ja pyrkii kiinnittämään huomiota siihen, millaisia tulkintakehyksiä teksti lukijalle rakentaa. Tekstin analyysissä keskeistä on myös se, mitä teksteissä jätetään sanomatta tai mitä esitetään itsestään selvänä (Fairclough, 1997, s. 80).

Analyysissäni kiinnitän erityistä huomiota toimijuuden ja vastuun kielelliseen rakentumiseen raikaisuutisoinnissa sekä mahdollisiin passiivimuotoihin, tekijyyden häivyttämiseen ja nominalisaatioihin, joiden avulla tapahtumia voidaan esittää irrotettuina konkreettisista toimijoista. Lisäksi tarkastelen sanavalintoja, jotka osallistuvat uhrin, tekijän ja itse raikausrikoksen merkityksellistämiseen. Tekstitason analyysin avulla pyrin tunnistamaan toistuvia kielellisiä ja diskursiivisia piirteitä, joiden kautta raikausta ja siihen liittyviä toimijoita representoidaan uutiskielessä.

Fairclough'n (1995, 1997, 1989) kriittisessä diskurssianalyysissä tekstitasoa täydentää diskursiivisten käytäntöjen taso. Tällä tasolla tarkastellaan sitä, miten tekstit tuotetaan, jaetaan ja tulkitaan osana institutionaalisia ja yhteiskunnallisia prosesseja, sekä millaisia valtarakenteita ne tukevat tai haastavat (Fairclough, 1997, s. 81-82). Diskursiivisten käytäntöjen taso toimii analyysissä linkkinä yksittäisten tekstien ja laajemman sosiokulttuurisen kontekstin välillä, sillä journalistiset tuotantotavat vaikuttavat siihen, millaisina ilmiöt uutisteksteissä esitetään (Fairclough, 1995, s. 59–60). Tässä

tutkimuksessa diskursiivisten käytäntöjen tarkastelu tukee tekstitason analyysia. Huomio kohdistuu siihen, miten raiskausuutisointi rakentuu osana rikosjournalismin vakiintuneita käytäntöjä ja millä tavoin nämä käytännöt ohjaavat raiskausrikosten kielellistä esittämistä.

Analyysin kolmannessa vaiheessa sijoitan raiskausuutisoinnin laajempaan sosiokulttuuriseen kontekstiin. Fairclough'n (1995, s. 62; 1997, s. 85) mukaan sosiokulttuurisen tason analyysissä voidaan tarkastella yksittäisten tapahtumien kontekstia, institutionaalisia käytäntöjä sekä laajempia yhteiskunnallisia ja kulttuurisia rakenteita. Tässä tutkimuksessa huomio kohdistuu erityisesti siihen, miten raiskausuutisoinnin diskursiiviset piirteet kytkeytyvät sukupuolistuneisiin valtasuhteisiin, yhteiskunnallisiin normeihin ja kulttuurisiin käsityksiin seksuaalisesta väkivallasta.

Kuvio 1. Fairclough'n kolmitasoinen malli (mukailen Fairclough, 1995, s. 59)

Vaikka hyödynnän tutkimuksessani Fairclough'n kolmitasoista mallia kokonaisuutena, analyysini painopiste on tekstitasolla, jossa uutistekstien kielellisiä ja diskursiivisia piirteitä tarkastellaan yksityiskohtaisesti. Diskursiivisten ja sosiokulttuuristen käytäntöjen tasot jäsentävät analyysiani, joiden avulla tekstitasolla tekemiäni havaintoja voidaan tulkita osana laajempia journalistisia ja yhteiskunnallisia merkitysrakenteita.

Analyysiäni ohjaa lisäksi Michelle Lazarin (2005) feministisen kriittisen diskurssianalyysin (FCDA:n) periaatteet, erityisesti sukupuolen, vallan ja ideologian kietoutumisen huomioimisen osalta. Lazar (2005, s. 11–12) ei tarjoa erillistä metodologista analyysimallia, vaan hän soveltaa Fairclough'n kolmitasoista rakennetta feministisin painotuksin kiinnittäen huomiota erityisesti siihen, kuinka sukupuolistuneet valtasuhteet rakentuvat tekstin, diskurssikäytännön ja sosiokulttuurisen käytännön tasolla. Sen keskiössä on ajatus siitä, että diskurssit eivät vain kuvaa todellisuutta, vaan myös rakentavat sitä aktiivisesti.

FCDA:n periaatteet eivät pyri neutraaliin tarkasteluun, vaan suuntaus tunnustaa oman poliittisen ja arvoperustaisen lähtökohtansa ja tutkii, kuinka kielelliset ja semioottiset käytännöt, kuten otsikoinnit tai representaatoratkaisut osallistuvat sukupuolistuneen vallan toistamiseen (Lazar, 2005, s. 5–6; 10). Pyrin tutkimuksessani tunnistamaan ja tekemään näkyväksi niitä diskursiivisia käytäntöjä ja representaatioita, joiden kautta sukupuolistuneita valtasuhteita mahdollisesti tuotetaan ja uusinnetaan uutismediassa.

Feministiset kielentutkijat, kuten Wilkinson ja Kitzinger (1995) ovat kritisoineet CDA:n valtavirtaa siitä, ettei se ole tunnistanut feminististen teorioiden vaikutusta tai sukupuolen asemaa vallan ja ideologian järjestelmissä. Myös Cameron (1998, s. 969–970) huomauttaa, että CDA:n poliittinen sitoutuminen tasa-arvon edistämiseen ei ole riittänyt tekemään näkyväksi sukupuolistuneita valtarakenteita, mikä on jättänyt feministisen tutkimuksen marginaaliin, jonka vuoksi pyrin huomioimaan myös näitä periaatteita analyysiä tehdessäni.

Aloitin analyysin lukemalla aineiston useampaan kertaan kokonaiskuvan muodostamiseksi ja kiinnitin lukiessani huomiota erityisesti toistuviin kielellisiin valintoihin, ilmaisutapoihin ja rakenteisiin. Tämän jälkeen siirryin aineiston alustavaan koodaukseen NVivo-ohjelmiston avulla. Koodasin aineistosta kohtia tutkimuskysymyksen kannalta keskeisten ilmiöiden mukaan, kuten uhrin ja tekijän

toimijuuden rakentumisen, vastuun jakautumisen sekä väkivallan esittämisen tapojen. Alustavan koodauksen jälkeen tarkastelin koodausten muodostavaa kokonaisuutta ja yhdistelin samansuuntaisia koodauksia laajemmiksi teemoiksi. Näiden pohjalta aloin hahmottamaan keskeisiä merkityskokonaisuuksia, joiden pohjalta diskurssit alkoivat jäsentyä.

Representaatioiden analyysi kytkeytyy olennaisesti diskurssianalyttiseen tutkimusotteeseen, jossa tarkastellaan merkitysten rakentumista kielenkäytössä (Pietikäinen & Mäntynen 2019, s. 79). Representaatioiden analyysissä on keskeistä tarkastella tekstuaalisia valintoja ja sitä, mitä korostetaan ja mitä jätetään taustalle (Fairclough, 1995, s. 104). Analyysini kohdistuu siis myös siihen, miten toimijuus rakentuu kielellisesti. Representaatioita analysoin rinnakkain diskurssien muodostamisen kanssa tarkastelemalla, millaisina toimijoina uhri ja tekijä esitetään, sekä millaisia merkityksiä raiskausrikokseen liitetään. Kiinnitin erityistä huomiota kielellisiin valintoihin, kuten verbimuotoihin, passiivirakenteisiin, nominalisaatioihin sekä siihen, mitä tekstissä korostetaan ja mitä mahdollisesti jätetään sanomatta. Näiden tarkastelujen avulla analysoin, miten vastuu ja toimijuus rakentuvat kielellisesti ja millaisia representaatioita nämä muodostavat. Kielellisten valintojen analyysi tekee näkyväksi, miten merkityksiä ja valtasuhteita tuotetaan tekstissä sekä millaisia representaatioita eri toimijoista näiden valintojen kautta rakentuu (Fairclough, 1995, s. 105).

Analyysin edetessä palasin useaan otteeseen aineistoon, tekemiini koodauksiin sekä muodostamiini tulkintoihin. Diskurssit ja representaatiot rakentuivat toisiaan täydentävinä analyysitasoina, jossa diskurssit jäsentävät laajempia merkitysrakenteita ja representaatiot konkretisoivat nämä merkitykset yksittäisissä kielellisissä valinnoissa. NVivo toimi analyysin tukena aineiston systematisoinnissa, mutta varsinainen tulkinnallinen työ perustui omaan analyysiini. NVivo mahdollisti työkaluna koodausten systemaattisen ryhmittelyn, niiden välisten yhteyksien tarkastelun sekä kokonaisuuden hallinnan.

2 Sukupuolistunut ja seksuaalinen väkivalta yhteiskunnallisena ilmiönä

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (2024) mukaan väkivalta voi olla fyysistä, henkistä, seksuaalista, taloudellista tai sosiaalista, ja nämä muodot esiintyvät usein päällekkäisesti. Erityisesti seksuaalinen väkivalta rakentuu usein tilanteissa, joissa valtasuhteet ovat epäsymmetrisiä ja joissa uhrin itsemääräämisoikeus sivuutetaan tai mitätöidään.

Naisiin kohdistuva seksuaalinen väkivalta on voimakkaasti sukupuolistunut ilmiö, jota ei voida ymmärtää irrallaan yhteiskunnallisista ja kulttuurisista rakenteista. Tutkimuksissa on toistuvasti osoitettu, että sukupuoli vaikuttaa siihen, ketkä määritellään väkivallan uhreiksi ja tekijöiksi, millaisia selityksiä väkivallalle annetaan ja millä tavoin väkivaltaa ymmärretään (Kainulainen, 2017). Media on keskeinen toimija näiden merkitysten tuottamisessa ja uusintamisessa, sillä uutisointi ei ainoastaan kuvaa väkivaltaa vaan osallistuu aktiivisesti sen merkityksellistämiseen (Global Media Monitoring Project, 2021). Tässä luvussa tarkastelen sukupuolistunutta ja seksuaalista väkivaltaa yhteiskunnallisena ilmiönä, määrittelen tutkimukseni kannalta keskeisiä teemoja sekä tarkastelen raiskausta ja sen lainsäädäntöä.

2.1 Sukupuolistunut väkivalta

Tutkimukset osoittavat johdonmukaisesti väkivallan oleva voimakkaasti sukupuolistunut ilmiö, jossa miehet ovat useammin väkivallan tekijöitä kuin naiset kaikissa väkivallan muodoissa (Fleming ja muut, 2015, s. 295–251). Sukupuolistunut väkivalta on moniulotteinen ilmiö, jossa sukupuoli vaikuttaa keskeisesti siihen, miten väkivaltaa tehdään, koetaan ja ymmärretään (Niemi ja muut, 2017, s. 11). Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa tarkastelun kohteena ovat ne prosessit, joissa väkivallan teot, aiheet ja seuraukset sukupuolistuvat eri tavoin (Keskinen, 2010, s. 243). Sukupuolistunut väkivalta (engl. gender-based violence) ei tyypillisesti rajoitu yksittäisiin tekoihin, vaan se

ilmenee usein osana pidempikestoista ja toistuvaa väkivallan jatkumoa (OECD, 2023, s. 14).

Tutkielmassani käytän käsitettä ”sukupuolistuminen” ”sukupuolittuneen” sijaan. Sukupuolittunut väkivalta -käsite voi antaa vaikutelmaa ilmiöstä, jossa sukupuolten roolit ovat jo ennalta asetettuja. Tällainen kaksijakoisuus voi kaventaa ymmärrystä väkivallan monitasoisista ja muuttuvista prosesseista (Keskinen, 2010, s. 243). Niemi ja muut (2017, s. 11) sekä Ronkainen (2017, s. 29) ovat samoilla linjoilla ja toteavat sukupuolittuneen väkivallan käsitteen viittaavan prosessiin, jossa sukupuolen merkityksiä tuotetaan jatkuvasti uudelleen. Näin määriteltynä sukupuolittunut väkivalta toimii tutkielmani keskeisenä käsitteenä, koska se korostaa sukupuolen merkitysten rakentumista jatkuvana ja kontekstisidonnaisena prosessina. Sukupuolen merkitykset eivät tällöin näyttäydy valmiiksi annettuina, vaan ne muotoutuvat vuorovaikutuksessa väkivaltaa koskevien tulkintojen, institutionaalisten käytäntöjen ja julkisen keskustelun kanssa (Keskinen, 2010; Niemi ja muut, 2017; Ronkainen, 2017).

Sukupuolittuneisuus viittaa ennen kaikkea sukupuolen dynamiikkaan ja siihen, miten väkivalta ja sukupuoli kietoutuvat toisiinsa sosiaalisesti ja kulttuurisesti rakentuvina ilmiöinä. Käsite sisältää myös esimerkiksi miesten toisiinsa kohdistaman väkivallan, naisten lapsiin tai naisiin kohdistetun väkivallan sekä seksuaalivähemmistöihin kohdistuvat viharikokset (Husso ja muut, 2012, s. 62; Keskinen 2010, s. 243). Niemi ja muut (2017, s. 12) toteavat sukupuolen toimivan keskeisenä sosiaalisena luokittelukategoriana, jonka kautta yksilöitä määritellään ja jonka puitteissa valta jakautuu ja toteutuu yhteiskunnassa. Sukupuoleen liitetyt merkitykset ja odotukset eivät kuitenkaan ole pysyviä tai luonnollisia, vaan ne rakentuvat ja muuttuvat historiallisissa ja kulttuurisissa konteksteissa.

Suomessa Tilastokeskuksen ja Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen toteuttamat määrälliset tutkimukset ovat osoittaneet parisuhde- ja perheväkivallan kohdistuvan pääsääntöisesti naisiin, mikä on luonut tarpeen tarkastella väkivaltaa sukupuolittuneena

ilmiönä (Husso ja muut, 2012, s. 63). Sukupuolistuneen väkivallan tutkimuksessa keskeistä ei ole ainoastaan väkivallan ilmeneminen sukupuolittuneena ilmiönä, vaan erityisesti ne yhteiskunnalliset ja diskursiiviset prosessit, joissa väkivaltaa ja sen seurauksia merkityksellistetään suhteessa sukupuoleen (Keskinen 2010, s. 243; Näre & Ronkainen 2008, s. 21)

Sukupuolistunut väkivalta kohdistuu prosesseihin, jossa väkivaltaa tuotetaan ja ymmärretään sukupuolen kautta. Kiinnostuksen kohteena ovat ne tavat, joilla teot, motiivit ja seuraukset sukupuolistuvat ja millaisia merkityksiä tämä tuottaa (Keskinen, 2010, s. 243–244). Ronkaisen (1998, s. 2) määritelmän mukaan sukupuolistunut väkivalta on monitasoinen ilmiö, jossa väkivalta, sukupuoli ja seksuaalisuus kietoutuvat toisiinsa joko kulttuurisesti, rakenteellisesti tai toimijatasolla. Sukupuolistunut väkivalta saa alkunsa ja merkityksensä sukupuolten välisistä valtasuhteista, jotka ovat jatkuvassa muutoksessa. Sukupuolistunut väkivalta voidaan nähdä vakavana syrjinnän muotona, joka rajoittaa yksilöiden mahdollisuuksia käyttää oikeuksiaan ja osallistua yhdenvertaisesti yhteiskuntaan (OECD, 2023, s. 14).

Euroopan Parlamentti (2021/2025) määrittelee sukupuolistuneen väkivallan tarkoittavan kaikenlaista väkivaltaa, joka kohdistuu yksilöön hänen sukupuolensa tai sukupuoli-identiteettinsä vuoksi. Väkivalta voi ilmetä moninaisina muotoina, kuten fyysisenä, seksuaalisena, psykologisena ja taloudellisena väkivaltana, ja sitä esiintyy sekä julkisissa että yksityisissä tiloissa. Euroopan Parlamentin (2021/2025) mukaan sukupuolistunut ja lähisuhteissa ilmenevä väkivalta on yhä arkipäivää Euroopassa, ja se koskettaa ennen kaikkea naisia ja tyttöjä.

Sukupuolistuneen väkivallan käsitteellä korostetaan väkivallan sosiaalista ja kulttuurista rakentumista. Väkivaltaa ei tarkastella erillisenä yksilön toimintana, vaan sen nähdään rakentuvan sukupuolen ja seksuaalisuuden varaan sekä heijastavan niihin liittyviä merkityksiä, selityksiä ja asenteita (Keskinen, 2010, s. 243–245; Näre, Ronkainen, 2008, s. 21–22). Sukupuolistuneen väkivallan käsite korostaa väkivallan sukupuolittuneita

rakenteita ja dynamiikkaa, jotka jäävät usein piiloon väkivaltaa käsittelevissä näennäisen sukupuolineutraaleissa tieteellisissä diskursseissa (Ronkainen, 1998, s. 3). Käsitettä sukupuolistunut väkivalta ja naisiin kohdistuva väkivalta käytetään usein rinnakkain, sillä suurin osa sukupuoleen perustuvasta väkivallasta on miesten naisiin kohdistamaa (Euroopan Parlamentti, 2021/2025). Termit eivät kuitenkaan ole keskenään täysin synonyymeja, vaan niiden käsitteellinen kattavuus ja raja-alueet poikkeavat toisistaan.

2.2 Naisiin kohdistuva väkivalta

Naisiin kohdistuva väkivalta on 1990-luvulta lähtien noussut keskeiseksi ja näkyväksi teemaksi ihmisoikeuskentällä (Nousiainen & Pentikäinen, 2017 s. 51). Tämä on Suomessa merkittävä ihmisoikeusongelma, joka on tunnistettu myös kansainvälisesti (Oikeusministeriö, 2020, s. 14). Maailman terveysjärjestö World Health Organization (WHO) määrittelee naisiin kohdistuvan väkivallan, erityisesti parisuhdeväkivallan ja seksuaalisen väkivallan vakavaksi kansanterveysongelmaksi ja ihmisoikeusloukkaukseksi (WHO, 2024). WHO:n maailmanlaajuiset tutkimukset osoittavat noin joka kolmannen naisen maailmassa kokeneen fyysistä ja/tai seksuaalista väkivaltaa elämänsä aikana, josta valtaosa on miesten naisiin kohdistamaa. WHO:n (2024) mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan juurisyyt ovat rakenteellisia, ja siihen vaikuttavat muun muassa sukupuolten epätasa-arvo, haitalliset maskuliinisuuden normit, kulttuuriset käsitykset, sekä väkivaltaa oikeuttavat asenteet. Naisiin kohdistuva väkivalta kytkeytyy myös sukupuolten väliseen alisteisuuteen, jossa naiset usein asemoituvat miehiä alempiarvoiseen asemaan eri yhteiskunnissa (True, 2010, s. 39). Väkivalta ei siten rajoitu yksittäisiin tekoihin, vaan kytkeytyy laajempiin sosiaalisiin, taloudellisiin ja poliittisiin rakenteisiin.

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi sijoittuu tilastoissa korkealle naisiin kohdistuvan väkivallan esiintyvyyden osalta (Nousiainen & Pentikäinen, 2017, s. 57, 64). Oikeusministeriön (2020, s. 14) mukaan naisiin kohdistuvan väkivallan määrää seurataan ja arvioidaan esimerkiksi viranomaisten tietoon tulleiden rikollisuuden tilastojen,

henkirikosten seurantajärjestelmän sekä uhritutkimusten avulla. Uhritutkimusten tavoitteena on kartoittaa myös se osa naisiin kohdistuvasta väkivallasta, joka ei tule viranomaisten tietoon, sillä piilorikollisuuden osuus on tämänkaltaisessa rikollisuudessa merkittävä.

Oikeusministeriö (2020, s. 16–17) kertoo Suomen saaneen huomautuksia riittämättömistä toimista naisiin kohdistuvan väkivallan puuttumiseen kansainvälisiltä ihmisoikeuksien valvontaelimiltä. Erityisesti YK:n eri sopimuselimet kuten CEDAW-, TSS- ja CAT-komiteat ovat huomauttaneet toimien olleen puutteellisia erityisesti seksuaaliväkivallan ehkäisyn, rikosoikeudellisen suojan ja uhrien palveluiden kehittämisen osalta. Komiteat ovat ajan saatossa suositelleet muun muassa raiskausrikoksia koskevan lainsäädännön tarkistamista, uhrien palveluiden saatavuuden parantamista, raiskauskriisikeskusten perustamista sekä sukupuolisensitiivisen kielen käyttöä julkisessa keskustelussa.

Tilastokeskuksen (2023) toteuttamassa tutkimuksessa ”Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021” korostui sukupuolistuneen väkivallan ja lähisuhdeväkivallan yleisyys Suomessa. Tutkimus osoitti, kuinka esimerkiksi seksuaaliväkivaltaa kertoi kokeneensa 43 prosenttia aikuisista suomalaisista naisista (miehistä vastaavan luvun ollessa 12 %). Raiskauksen uhriksi on joutunut elämänsä aikana 16 prosenttia naisista ja 3 prosenttia miehistä. Tuloksia tulkittaessa on huomioitava, että kysely kattaa vastaajien elämäkokemuksia useiden vuosikymmenten ajalta. Erityisesti vanhimmat ikäryhmät ovat eläneet suuren osan elämästään yhteiskunnallisessa ja oikeudellisessa ympäristössä, jossa seksuaaliväkivaltaa ei aina tunnustettu rikokseksi ja uhreihin kohdistui voimakasta syyllistämistä. Tällaiset olosuhteet ovat voineet vähentää kokemusten raportoimista, minkä seurauksena tutkimuksissa esitetyt seksuaaliväkivallan yleisyydet todennäköisesti aliarvioivat ilmiön todellista laajuutta. Keskinen (2010, s. 246–247) toteaa, kuinka naisten kokemassa väkivallassa tekijä on usein uhrille tuttu tai läheinen henkilö, ja tällaisessa tilanteessa väkivallan tunnistaminen ja omien rajojen puolustaminen voi olla erityisen vaikeaa.

Naisjärjestöt yhteistyössä (NYTKIS ry) toteutti syksyllä 2024 tutkimuksen, jossa selvitettiin miesten asenteita naisiin kohdistuvaan väkivaltaan. Tutkimus osoitti, kuinka väkivaltaa oikeuttavat asenteet elävät Suomessa edelleen vahvoina. NYTKIS ry:n tutkimuksen (2024) mukaan joka neljäs alle 35-vuotias mies uskoo, että nainen ”ansaitsee” häneen kohdistuvan väkivallan esimerkiksi pukeutumisensa, käytöksensä tai ulkonäkönsä vuoksi. Kaikista miehistä näin ajattelee joka viides. Tutkimuksessa paljastui myös ristiriita miesten väkivaltaa koskevissa käsityksissä. Tutkimuksen mukaan 90 prosenttia vastaajista pitää naisiin kohdistuvaa väkivaltaa aina vääränä, kun taas 21 prosenttia hyväksyy väkivallan tietyissä tilanteissa. Kuten Lazar (2005) ja Gill (2007) ovat korostaneet, väkivaltaa koskevat merkitykset eivät muodostu tyhjiössä. NYTKIS ry:n (2024) tutkimuksen tulokset osoittavat, kuinka nämä merkitysrakenteet ovat edelleen läsnä nykypäivän asenneilmapiirissä.

Nousiainen ja Pentikäisen (2017, s. 53) mukaan naisten oikeuksien näkökulmasta ihmisoikeuksiin sisältyvä jako yksityiseen ja julkiseen elämänalueeseen on ollut ongelmallinen. Kansainvälinen ihmisoikeusjärjestelmä ei pitkään vastannut naisten huolenaiheisiin, minkä seurauksena naisiin kohdistuva väkivalta jäi järjestelmän sokeaksi pisteeksi. Nousiainen ja Pentikäinen (2017, s. 64–67) toteavat myös, että valtion huolellisuusvelvoitteen näkökulmasta tarkasteltuna naisiin kohdistuvaa väkivaltaa voidaan pitää yhtenä Suomen vakavimmista ihmisoikeushaasteista. Eurooppalaisessa vertailussa Suomi kuuluu niihin maihin, joissa naisiin kohdistuvan väkivallan vastaisia toimia on edistetty pitkälti kansainvälisen ohjauksen ja paineen seurauksena, pikemminkin kuin kotimaisen hallituspolitiikan pohjalta. Lisäksi Suomessa naisiin kohdistuva väkivalta on julkisessa keskustelussa ajoittain kehystetty ongelmaksi, joka liitetään ”muihin” kulttuureihin, erityisesti maahanmuuttajataustaisiin ryhmiin, sen sijaan että ongelmaa tarkasteltaisiin osana laajempia yhteiskunnan rakenteita ja käytäntöjä.

2.3 Raiskaus ja seksuaalinen väkivalta

Raiskausta ja seksuaalista väkivaltaa koskevat määritelmät eivät ole pysyviä. Suomessa raiskauslainsäädäntö on kehittynyt vaiheittain vastaamaan muuttuvia käsityksiä sukupuolesta, vallasta ja seksuaalisesta itsemääräämisoikeudesta. Vuonna 1994 avioliitossa tapahtuva pakottaminen sukupuoliyhteyteen kriminalisoitiin raiskauksena, mikä tarkoitti merkittävää muutosta aikaisempaan lainsäädäntöön verrattuna (Eduskunta, 1994). Rikoslain kokonaisuudistuksessa vuonna 1999 seksuaalirikoksia koskeva sääntely kirjoitettiin sukupuolineutraaliksi ja jaettiin eri rikosnimikkeisiin, samalla kun yksilön itsemääräämisoikeus nostettiin keskeiseksi oikeudelliseksi lähtökohdaksi (Finlex, 1998).

Lainsäädännöllisten uudistusten rinnalla seksuaaliväkivaltaa koskeva julkinen keskustelu on lisääntynyt korostuneesti vuoden 2017 jälkeen, jolloin #MeToo-liike toi laajasti esiin naisten kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä ja väkivallasta. Ilmiö nosti esiin seksuaaliväkivallan rakenteellisuuden ja haastoi vakiintuneita tapoja puhua väkivallasta, uhreista ja vastuusta (UN Women, 2018). Näiden muutosten myötä on perusteltua tarkastella, miten raiskausta ja seksuaalista väkivaltaa koskevat yhteiskunnalliset ja oikeudelliset muutokset heijastuvat journalistiseen uutiskieleen ja sen tuottamiin merkityksiin. On myös huomioitava, että vaikka seksuaaliväkivalta on väestötasolla yleinen ilmiö, raportointikynnys viranomaisille on korkea, minkä vuoksi vain harvat tapaukset etenevät rikosprosessissa tuomioistuimeen (Bildjuschkin, 2023, s. 79).

Tässä tutkimuksessa tarkastelen seksuaalista väkivaltaa rajatusti keskittyen raiskauksia koskevaan uutisointiin. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (2025) sekä Tilastokeskuksen (2023) mukaan seksuaalinen väkivalta on väkivallan muoto, joka kohdistuu henkilön seksuaaliseen koskemattomuuteen ja itsemääräämisoikeuteen. Seksuaaliväkivalta loukkaa yksilön turvallisuuden tunnetta ja yksityisyyttä ja voi ilmetä monella eri tavalla sisältäen fyysisen pakottamisen ohella myös painostamista, uhkailua tai kiristämistä seksuaalisiin tekoihin. Tilastokeskuksen (2023, s. 13) mukaan seksuaaliväkivalta voi myös perustua tilanteisiin, joissa tekijä hyödyntää uhrin heikentyneitä tilaa, kuten esimerkiksi

päihtymystä tai pelkoa. Seksuaalisuuden kautta kohdistuva vahingoittaminen on usein erityisen traumaattista, sillä se kohdistuu intiimiin ja identiteettiin liittyviin ulottuvuuksiin. Seksuaaliväkivallan kokemukseen voi liittyä pelkoa, häpeää ja syyllisyyttä, mikä puolestaan vaikeuttaa avun hakemista ja omaan kokemukseen puuttumista. Seksuaaliväkivallalla voidaan viitata sekä fyysisiin tekoihin, kuten ei-toivottuun kosketteluun tai tunkeutumiseen, kuten myös kontaktittomiin tekoihin, kuten seksuaaliseen häirintään (Terveystieteiden tutkimuskeskus, 2025). Seksuaalinen väkivalta on siis raiskausta laajempi käsite.

Merkittävin viimeaikainen muutos raiskauslainsäädännössä tapahtui vuonna 2023, kun seksuaalirikoksia koskeva rikoslain luku 20 uudistettiin kokonaisuudessaan 1.1.2023 alkaen, jossa raiskauksen määritelmä päivitettiin suostumusperusteiseksi (Eduskunta, nd; Oikeusministeriö, 2020). Rikoslain luvussa 20 (8.7.2022/723) säädetään seksuaalirikoksista, jossa raiskausrikokset on jaoteltu raiskaukseen (1 §) ja törkeään raiskaukseen (2 §). Lain mukaan raiskauksella tarkoitetaan tekoa, jossa henkilö joutuu sukupuolilyhteyteen ilman suostumustaan. Suostumuksen katsotaan nykyisen lainsäädännön mukaan puuttuvan esimerkiksi silloin, kun henkilö ei ole ilmaissut myöntymystään, häntä on pakotettu väkivallalla tai uhkauksilla, tai hän ei kykene ilmaisemaan tahtoaan tiedottomuuden, sairauden, pelkotilan, päihtymystilan tai valta-aseman väärinkäytön vuoksi. Törkeä raiskaus määritellään rikoslaisissa tilanteiksi, jossa raiskaus tehdään erityisen vahingollisella, vaarallisella tai nöyryyttävällä tavalla. Teon törkeyttä voivat osoittaa esimerkiksi väkivallan käyttö tai sillä uhkaaminen, uhrille aiheutettu hengenvaarallinen tila tai vamma, usean tekijän osallistuminen tekoon tai se, että uhri on alaikäinen. Myös raiskauksen yritykset ovat rangaistavia (Rikoslaki 20:1 & 2).

Bildjuschkinin (2023, s. 93–94) mukaan seksuaaliväkivallan seuraukset ovat moniulotteisia ja voivat ilmetä fyysisinä, psyykkisinä ja sosiaalisina vaikutuksina. Vaikutusten laatu ja voimakkuus vaihtelevat yksilöllisesti, eikä kokemuksen vakavuutta voida arvioida pelkästään oireiden tai niiden puuttumisen perusteella.

Seksuaaliväkivaltaa kokenut ei myöskään aina itse tunnista tapahtunutta seksuaaliväkivallaksi, mikä voi vaikeuttaa kokemuksista puhumista sekä avun hakemista. Kokemuksesta toipumisen kannalta keskeistä on myös se, miten uhri kohdataan tapahtuman jälkeen. Uhrin kokemusten vakavasti ottaminen ja häneen kohdistuva uskominen tukevat selviytymistä, kun taas vähättely tai epäusko voivat lisätä haitallisia seurauksia. On lisäksi huomioitava, että seksuaaliväkivallan vaikutukset voivat ilmetä eri tavoin toipumisprosessin eri vaiheissa. Tilastokeskuksen (2023, s. 61) tutkimuksen mukaan seksuaaliväkivaltaa tarkasteltaessa yleisimmin tekijänä oli muu henkilö kuin nykyinen tai entinen kumppani, jolloin teot ovat yleensä raiskausta lievempiä. Samaan aikaan kumppanin tekemä seksuaaliväkivalta oli suhteellisen yleistä, ja näissä tapauksissa teko oli tyypillisimmin raiskaus.

2.4 Uutismedia sukupuolistuneiden valtasuhteiden tuottajana

Sosiaali- ja terveysministeriön vuoden 2024 Tasa-arvobarometri (2025) osoittaa sukupuolistuneiden rakenteiden vaikuttavan edelleen siihen, miten naiset ja sukupuolivähemmistöt yhteiskunnassa nähdään. Tulokset osoittavat, että naiset kokevat yhä enenevässä määrin seksuaalista häirintää sekä epäasiallista kohtelua ja miehet arvioivat tasa-arvon toteutumista huomattavasti naisia optimistisemmin.

Global Media Monitoring Project -tutkimus, toisin sanoen GMMP (2021) osoittaa, että uutismedia ei osallista tasavertaisesti naisia ja miehiä. Tutkimuksessa ilmeni, että naiset olivat uutisten aiheita tai lähteitä vain 26 prosentissa uutisista, ja esimerkiksi vain 31 % korona-ajan television asiantuntijoista oli naisia. Tämän lisäksi GMMP (2021) osoitti, kuinka media myös epäonnistuu sukupuolinäkökulman integroimisessa journalismiin, kun esimerkiksi sukupuolistuneen väkivallan raportoinnissa naiset jäivät usein passiivisiksi uhreiksi sen sijaan, että heitä kuvattaisiin aktiivisina toimijoina.

Nämä tulokset osoittavat, kuinka media voi ylläpitää sukupuolistuneita rakenteita kaventaen naisten ja sukupuolivähemmistöjen mahdollisuuksia osallistua yhteiskuntaan

täysivaltaisesti. Kuten Journalistiliitto (2021) toteaa, sukupuolistereotyyppien vähentäminen mediassa parantaisi journalismin laadun lisäksi yhteiskunnan rakenteellista oikeudenmukaisuutta. Tätä näkökulmaa tukee myös Gillin (2007, s. 73–75) näkemys siitä, kuinka media toimii yhtenä merkittävimmistä yhteiskunnallisista areenoista, joissa sukupuolittuneita ideologioita voidaan tuottaa ja uusintaa. Mainonta ja uutisjournalismi tuottavat representaatioita, joissa vallan ja sukupuolen hierarkiat näyttäytyvät luonnollisina ja neutraaleina. Lisäksi Gillin (2007, s. 114–117) analyysi uutisjournalismista tuo esiin, kuinka sukupuolittuneet uutisarvot muokkaavat sitä, millaiset aiheet ja toimijat saavat näkyvyyttä. Naisten äänet ja näkökulmat marginalisoituvat, sillä uutiskulttuuri uusintaa edelleen ”maskuliinisen toimijuuden” ihannetta määritellen miehet tiedon ja vallan haltijoiksi.

Raiskausuutisointi sijoittuu väistämättä sukupuolittuneiden valtasuhteiden keskiöön, sillä seksuaalinen väkivalta on ilmiönä syvästi sukupuolittunut ja kietoutuu historiallisiin sekä kulttuurisiin käsityksiin miehestä toimijana ja naisesta uhrina. Tämän vuoksi raiskausta koskevien uutistekstien kielellisiä ja diskursiivisia valintoja ei voida tarkastella irrallaan sukupuolittuneista valtasuhteista.

Lazarin (2006, s. 2) mukaan sukupuolittuneet valtasuhteet muodostavat keskeisen taustan sille, miten väkivaltaa ja sen representaatioita rakennetaan mediassa. Sukupuoli ei ole pelkästään biologinen tai sosiaalinen tekijä, vaan ideologinen rakenne, joka järjestää yhteiskunnallisia suhteita ja määrittää toimijuuden ehtoja. Gill puolestaan (2007, s. 117–120) osoittaa, että uutisoinnissa naiset esitetään harvoin aktiivisina toimijoina ja heidän toimijuutensa rajautuu usein emotionaaliseen tai moraaliseen rooliin. Nämä tapaukset ylläpitävät uutiskielen sukupuolittunutta rakennetta ja valtasuhteita, jossa vastuu ja rationaalinen toimijuus liitetään ensisijaisesti miehiin.

Feministisen diskurssitutkimuksen mukaan sukupuolta ei tule tarkastella irrallisena kategoriana, vaan suhteessa siihen miten sukupuolet määrittyvät toistensa kautta ja millaisia hierarkioita niiden sisällä esiintyy (Lazar, 2005, s. 12; Wilkinson & Kitzinger,

1995). Gill (2007, s. 9–11) osoittaa, kuinka media on historiallisesti kuvannut naisia passiivisina, emotionaalisina ja riippuvaisina toimijoina. Tällaiset esitykset eivät ole neutraaleja, vaan ne uusintavat ja vahvistavat patriarkaalista järjestystä.

Nyky-yhteiskunnissa valta toimii usein entistä hienovaraisemmin ja hajaantuneesti limittyen osaksi arkisia käytäntöjä, joka tekee niistä haastavia tunnistaa mediadiskursseissa (Lazar, 2005, s. 10–11). Postfeministinen kulttuuri rakentuu usein kaksoisdiskurssille, jossa vapauden ja valinnan puhe kietoutuu helposti patriarkaalisten normien uusintamiseen. Naisten toimijuus voi näyttäytyä näennäisen voimaannuttavana, mutta samalla heidän kehonsa ja identiteettinsä pysyvät kontrollin ja arvioinnin kohteena (Gill, 2007, s. 77–82). Tämä täydentää Lazarin (2005) näkemystä siitä, kuinka sukupuolistunut valta naamioituu tasa-arvon ja yksilöllisyyden retoriikan alle. Sukupuolistuneet valtasuhteet vaikuttavat myös siihen, kenellä on pääsy viestintätilanteisiin ja kenen ääni jää kuulumattomiin. Diskursiivinen valta ilmenee silloin, kun vain tietyt toimijat saavat oikeuden määritellä todellisuutta, ja toiset jäävät sen marginaaliin (Lazar, 2005, s. 11). Tämä näkökulma on erityisen tärkeä uutismedian kontekstissa, jossa esimerkiksi väkivallan tekijän ja uhrin positioita rakennetaan ja toistetaan tietyin kielellisin keinoin.

3 Raikausuutisoinnin kielelliset ja diskursiiviset piirteet

Tässä luvussa tarkastelen raikausuutisointia kielellisenä ja diskursiivisena käytäntönä sekä erittelen niitä piirteitä, joiden kautta merkityksiä ja representaatioita tuotetaan uutisteksteissä. Kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta kielelliset valinnat, kuten sanavalinnat, lauserakenteet ja toimijuuden esittämisen tavat, ovat keskeisiä siinä, millaisena seksuaalinen väkivalta, sen tekijät ja uhrin uutisissa rakentuvat (Fairclough, 1995). Feministinen kriittinen diskurssianalyysi korostaa lisäksi sitä, että nämä merkitykset eivät ole neutraaleja, vaan kytkeytyvät sukupuolistuneisiin valtasuhteisiin ja ideologioihin (Lazar, 2005).

Aiempi tutkimus on osoittanut, että raikausuutisoinnissa toistuvat tietyt diskursiiviset piirteet, kuten tekijän toimijuuden häivyttäminen, uhrin uskottavuuden problematisointi sekä raikausmyyttien kierrättäminen (Venäläinen 2013). Näiden piirteiden kautta media voi joko haastaa tai uusintaa käsityksiä seksuaalisesta väkivallasta ja siihen liittyvästä vastuusta. Tässä luvussa tarkastelen raikausuutisointia diskursiivisena käytäntönä sekä uutiskielen tapoja rakentaa tekijän ja uhrin representaatioita. Käsittelem erityisesti diskurssin ja representaation käsitteitä, passiivin käyttöä väkivaltauutisoinnissa, uhrin syyllistämisen mekanismeja ja raikausmyyttejä.

3.1 Diskurssi ja representaatio

Tässä tutkimuksessa diskurssit ja representaatiot nähdään toisiinsa tiiviisti kytkeytyvinä käsitteinä, mutta diskurssi ja representaatio eivät ole kuitenkaan sama asia (Pietikäinen & Mäntynen, 2019, s. 79). Representaatiot viittaavat konkreettisiin esitystapoihin, kuten siihen, miten raikauksen uhri ja tekijä kuvataan uutisissa, kun taas diskurssit muodostavat laajemmat merkitysjärjestelmät, jotka jäsentävät näitä esityksiä ja ohjaavat niiden tulkintaa.

Diskurssi viittaa laajempiin merkityskokonaisuuksiin ja tapoihin jäsentää todellisuutta, jotka antavat raamit yksittäisille representaatioille. Fairclough'n (1989, s. 26–29; 1997, s. 75) mukaan diskurssi on kielenkäyttöä sosiaalisena käytäntönä, jossa merkitykset rakentuvat suhteessa institutionaalisiin, kulttuurisiin ja yhteiskunnallisiin rakenteisiin. Kielenkäyttö ei siis ainoastaan heijasta yhteiskunnallisia suhteita, vaan myös muokkaa niitä jatkuvasti, ja kielelliset valinnat eivät ole koskaan satunnaisia. Diskurssit määrittelevät sen, millaisia asioita voidaan sanoa, millaisia identiteettejä voidaan rakentaa ja millaiset merkitykset tulevat kielen kautta mahdollisiksi.

Pietikäisen ja Mäntynen (2019, s. 77–78) mukaan diskurssien vaikutus näkyy niiden tavassa jäsentää todellisuutta, sillä diskurssien kautta ilmiöille annetaan nimiä, niistä muodostetaan kategorioita ja niihin liitetään erilaisia suhteita ja hierarkioita. Diskurssit tarjoavat käyttöön tietyt käsitteet ja näkökulmat, jotka ohjaavat sitä mitä pidetään merkityksellisenä. Diskurssilla viitataan vakiintuneisiin tapoihin puhua, kirjoittaa ja jäsentää todellisuutta. Diskurssien valta perustuu kielen kykyyn rakentaa sosiaalista todellisuutta, jossa kielenkäyttö ei ainoastaan kuvaa ilmiöitä, vaan muokkaa käsityksiä ihmisistä, tapahtumista ja yhteiskunnallisista rakenteista (Pietikäinen & Mäntynen, s. 73). Feministisen kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta diskurssit kietoutuvat aina vallan ja ideologian rakenteisiin. Lazar (2005, s. 11) korostaa, että diskursiivinen valta ilmenee siinä, kuka saa oikeuden määritellä todellisuutta ja kenen ääni jää marginaaliin.

Diskurssit konkretisoituvat teksteissä representaatioina. Fairclough'n (1997, s. 136) mukaan representaatiot tuottavat todellisuudesta erilaisia muunnelmia, jotka vaihtelevat kielen käyttäjän yhteiskunnallisen aseman, intressien ja tavoitteiden mukaan. Representaatioiden kautta voidaan tarkastella sitä, millaisena todellisuus esitetään, mitkä näkökulmat tulevat näkyviksi ja mitkä jäävät taustalle. Representaatiolla tarkoitan tässä tutkimuksessa prosessia, jossa asioita, ihmisiä tai ilmiöitä esitetään ja samalla määritellään osaksi kulttuurista merkitysjärjestelmää. Representaation käsite on keskeinen kielen ja kulttuurin tutkimuksessa. Hall (1997, s. 15–19) määrittelee representaation prosessiksi, jossa merkityksiä tuotetaan ja jaetaan kulttuurin jäsenten

välillä kielen avulla. Representaatio ei tarkoita pelkästään todellisuuden kuvaamista, vaan kielen, merkkien ja kuvien käyttöä, joiden kautta asioita esitetään ja merkityksellistetään. Hallin (1997, s. 15–19) mukaan representaatiot yhdistävät kielen, merkityksen ja kulttuurin toisiinsa, ja niiden avulla maailma jäsennetään käsitteellisesti ymmärrettäviksi kokonaisuuksiksi. Vaikka tässä tutkimuksessa representaatioita tarkastellaan ensisijaisesti kielellisinä ilmauksina, ne voivat Hallin (1997) mukaan rakentua myös esimerkiksi kuvien, äänten ja muiden merkitysjärjestelmien kautta.

Paasonen (2010, s. 40–42) jatkaa Hallin esittämää näkemystä korostamalla, että representaatiot eivät ainoastaan kuvaa tai heijasta todellisuutta, vaan myös aktiivisesti osallistuvat sen rakentamiseen. Esitykset eivät synny tyhjiössä, vaan nojautuvat aikaisempiin esityksiin, kulttuurisiin konventioihin ja yhteiskunnallisiin normeihin, ja muovaavat käsityksiä siitä, mitä pidetään mahdollisena, hyväksyttävänä tai poikkeavana. Paasonen (2010, s. 40–43) huomauttaa myös, että uutismedia toimii tässä prosessissa keskeisenä toimijana. Media on aina valikoiva ja rakentunut sisältäen näkökulmia, painotuksia sekä poissulkemisia, jotka vaikuttavat siihen, miten yleisö asioita ymmärtää. Vastaanottajat myös tulkitsevat näitä esityksiä aina suhteessa omiin arvoihinsa ja kokemuksiinsa muodostaen oman käsityksensä.

Myös Pietikäinen ja Mäntynen (2019, s. 78–79) toteavat representaation käsitteen avulla pystyttävän tarkastelemaan sitä, millä tavoin todellisuutta esitetään, mistä näkökulmasta sitä kuvataan ja millaisin kielellisin tai visuaalisin keinoin merkityksiä tuotetaan. Pietikäinen ja Mäntynen (2019, s. 79) määrittelevät representaatiot merkityksiä tuottaviksi ja jäsentäviksi kielellisiksi ja diskursiivisiksi käytännöiksi, mikä kytkee representaation käsitteen suoraan diskurssianalyttiseen tarkasteluun. Representaation käsitteen avulla voidaan tarkastella, miten todellisuutta kuvataan, millaisia näkökulmia esityksissä painotetaan ja millaisin kielellisin keinoin merkityksiä rakennetaan ja vahvistetaan. Näin representaatiot voidaan ymmärtää sekä merkityksiä tuottavina prosesseina että analyysin kohteina, joiden kautta diskurssit rakentuvat.

Fairclough (1997, s. 13, 26) korostaa mediateksteissä rakentuvien representaatioiden perustuvan aina toimittajan tekemiin valintoihin, jotka eivät ole koskaan neutraaleja. Representaation tuottaja tekee tietoisia ratkaisuja siitä, mitä tuodaan esiin, mitä häivytetään ja mitä jätetään kokonaan pois. Näin representaatiot kytkeytyvät laajempiin merkitysjärjestelmiin ja ideologioihin, eivätkä ole vain yksittäisiä kuvauksia tapahtumista. Tämä näkemys on linjassa Pietikäisen ja Mäntysen (2019, s. 79) kanssa, jotka korostavat representaation merkitystä kielellisenä ja diskursiivisena käytäntönä, jonka avulla todellisuutta tuotetaan ja jäsennetään. Representaation käsite suuntaa siten huomiota siihen, millaisena todellisuus esitetään, kenen näkökulmasta esitykset rakentuvat ja millaisin kielellisin keinoin tietyt tulkinnat vahvistuvat.

Myös Koivunen (1996, s. 51) toteaa samansuuntaisesti, että todellisuus ei ole suoraan ja sellaisenaan havaittavissa, vaan se näyttäytyy meille representaatioiden kautta kielenkäytössä, ajattelutavoissa ja visuaalisissa esityksissä. Tämä korostaa sitä, että representaatiot ovat aktiivisia merkityksenantoja, eivät neutraaleja tapoja kuvata maailmaa. Representaatioiden kautta todellisuus saa tulkittavan muodon, ja juuri siksi niillä on keskeinen rooli mediassa tuotettujen merkitysten ja sukupuolistuneiden valtarakenteiden ylläpitämisessä tai haastamisessa. Gill (2007, s. 7–8) täydentää tätä näkemystä korostamalla, että representaatiot eivät ole pelkästään todellisuuden heijastuksia, vaan aktiivisia välineitä epätasa-arvon, hallinnan ja sorron uusintamisessa.

3.2 Toimijuuden ja vastuun rakentuminen väkivaltautisoinnissa

Toimijuuden rakentuminen on keskeinen mekanismi, jonka kautta seksuaaliväkivaltaa koskevassa uutisoinnissa jäsennetään vastuuta, syyllisyyttä ja osapuolten välisiä valtasuhteita. Lawrence ja muut (2019, s. 8–9) havaitsivat, että uutisnarratiiveissa sekä tekijän, että uhrin toimijuutta usein heikennetään tai häivytetään, ja vastuu siirtyy yksilöiltä laajemmin institutionaalisille toimijoille. Lussos ja Fernandez (2018, s. 51, 61) puolestaan osoittavat, että tekijään liittyvät verbit esiintyvät uutisoinnissa useimmiten passiivimuodossa. Passiivirakenteiden käytöllä on merkittäviä tulkinnallisia seurauksia,

sillä ne häivyttävät tekijän toimijuutta ja vaikuttavat siihen, miten lukijat arvioivat vastuuta ja syyllisyyttä (Lussos & Fernandez, 2018, s. 51–52, 64).

Samansuuntaisia havaintoja esittää myös Ali (2025, s. 247), jonka mukaan uutistekstit hyödyntävät systemaattisesti kielellisiä strategioita, jotka etäännyttävät väkivallan tekijöistään ja jakavat huomiota. Erityisesti passiivin ja nominalisaation käyttö siirtää huomiota pois tekijästä itse tekoon. Lisäksi uutistekstit rakentavat epätasapainoista kuvaa osapuolista korostamalla tekijöiden taustaa ja saavutuksia samalla kun uhrien taustaa käsitellään niukasti tai neutraalisti, joka voi vaikuttaa siihen, miten teot ja niihin liittyvä vastuu ja syyllisyys jäsentyvät (Ali, 2025, s. 248). Vaikka edellä mainitut artikkelit (Ali, 2025; Lawrence ja muut, 2019; Lussos & Fernandez, 2018) keskittyvät tutkimaan rajattua yliopistokontekstia, niiden havainnot toimijuuden ja vastuun kielellisestä rakentumisesta ovat sovellettavissa laajempaan tarkasteluun seksuaaliväkivaltaa koskevassa uutisoinnissa.

Passiivimuoto on yksi keskeisimmistä kielellisistä keinoista, joiden avulla vastuuta, toimijuutta ja tekijyyttä voidaan häivyttää väkivaltautisoinnissa. Jo reilu vuosikymmen sitten Venäläinen (2013) tarkasteli artikkelissaan ”Väkivallan sukupuoli iltapäivälehdissä” iltapäivälehtien uutisointia ja analysoi, miten väkivallan tekijöiden ja uhrien sukupuolta esitetään uutisissa. Hänen analyysinsä mukaan sukupuoli jäsentää väkivallan uutisointia monin tavoin, ja erityisesti naisten sukupuoli on väkivallan yhteydessä korostuneemmin esillä kuin miesten.

Naisten tekemä väkivalta näyttäytyy usein uutisarvoltaan poikkeuksellisempänä, kun taas miesten väkivaltaisuus jätetään useammin sukupuolen osalta nimeämättä. Lisäksi uutiskielen valinnat, kuten aktiivin ja passiivin käyttö vaikuttavat siihen, miten väkivallan tekijyys ja vastuu rakentuvat teksteissä (Venäläinen, 2013, s. 30–32). Venäläinen osoittaa tutkimuksessaan naisten esitettävän mediassa usein passiivisina uhreina, joiden toimijuus häivytetään uutiskielen rakenteessa. Tällainen kieli uutisoinnissa jättää näkymättömiin rakenteelliset valtasuhteet, jotka liittyvät naisiin kohdistuvaan

väkivaltaan. Myös Fairclough'n (1997, s. 108) mukaan uutisissa puheääniä harvoin tuodaan esiin tasapuolisesti, jolloin toisten äänet saavat enemmän painoarvoa, kun toisten. Passiivirakenteet mahdollistavat sen, että toiminnan tekijä jää nimeämättä, jolloin vastuu teosta hämärtyy. Esimerkiksi ilmaukset, joissa väkivalta esitetään ilman selkeää tekijää rakentavat vaikutelman tapahtumista, jotka ikään kuin tapahtuvat ilman aktiivista toimijaa (Lawrence ja muut, 2019, s. 10).

Kansainvälinen tutkimus tukee Venäläisen (2013) havaintoja ja osoittaa, ettei passiivin käyttö ole journalistisesti neutraali ratkaisu. Useissa tutkimuksissa on havaittu, että passiivin ja toimijuutta häivyttävät rakenteet liittyvät erityisesti sukupuolistuneen väkivallan uutisointiin ja tekijän vastuun lieventämiseen (Car & Ravbar, 2021; Nurhayati & Ptranti, 2021). Esimerkiksi Car ja Ravbar (2021, s. 134) havaitsivat, että kroatialaisessa verkkouutisoinnissa väkivalta kehystettiin usein yksityiseksi ongelmaksi, jossa uhria syyllistettiin ja tekijän toimintaa selitettiin muun muassa humalatilalla. Myös Nurhayati ja Ptranti (2021) havaitsivat indonesialaisia sanomalehtia tutkiessaan, kuinka uutistekstit usein häivyttivät tekijyyttä ja rakentavat naisista uhriuden kautta passiivisia representaatioita.

Andrews ja muut (2025, s. 8–9) osoittavat laajassa kirjallisuuskatsauksessaan kansainvälisestä uutismediasta seksuaali- ja lähisuhdeväkivaltaa koskevissa uutisissa, että agentittomat ilmaukset, kuten passiivi ja muut toimijuutta häivyttävät kieliopilliset ratkaisut keventävät tekijän vastuusta ja siirtävät huomiota uhriin. Vaikka Andrews ja muiden (2025) tutkimus perustuu Global North -maihin, heidän esiin nostamansa ilmiöt ja kielelliset piirteet, kuten passiivin käyttö, uhrin epäily sekä tekijän vastuun hämärtyminen ovat yleisiä journalismin käytäntöjä, joita esiintyy myös suomalaisessa uutisoinnissa. Tätä tukevat myös Mardikantoro ja muiden (2022) havainnot, joiden mukaan sukupuolistuneesta väkivallasta kertovissa uutisissa kielellinen muoto, kuten aktiivin ja passiivin valinta, heijastaa syvälle juurtuneita valtasuhteita ja ideologioita. Passiivin käyttö rakentaa kuvaa naisista objekteina eikä aktiivisina toimijoina ylläpitäen diskurssia naisten heikkoudesta ja alisteisesta asemasta mediassa.

Northcutt Bohmert ja muut (2018) tutkivat yhdysvaltalaisen yliopiston sanomalehden rikosuutisointia vuonna 2015–2016 ja analysoivat nimenomaan raiskauksen ja seksuaalisen väkivallan rakentumista. Heidän tutkimuksensa tulokset osoittivat, kuinka uhria syyllistävät esitystavat olivat huomattavasti yleisimpiä raiskausta ja seksuaalista väkivaltaa koskevassa uutisoinnissa kuin muissa rikosuutisissa. Raiskausuutisissa uhri oli esitetty vastuullisena 39 prosentissa tapahtuneista rikoksista, kun taas tekijä oli esitetty vastuullisena vain 22 prosentissa. Uutisissa viitattiin muun muassa uhrin alkoholinkäyttöön, raiskausnäytteestä kieltäytymiseen tai viivästyneeseen ilmoittamiseen. Passiivista oli myös käytetty runsaasti uutisten kielellisissä valinnoissa. Northcutt Bohmert ja muut (2018, s. 3) myös toteavat, että uutisissa, joissa uhria ei selkeästi suoraan syyllistetä, voidaan silti raportoida tapahtumista sellaisilla keinoilla, jotka lieventävät tekijän vastuuta.

3.3 Uhrin syyllistäminen

Uhrin syyllistäminen (engl. victim blaming) tarkoittaa raiskausta käsittelevässä tutkimuksessa vastuunsiirtoa, jossa uhria pidetään osittain vastuullisena tapahtuneesta ja samalla tekijän syyllisyyttä vähätellään (Murray ja muut, 2023, s. 2). Murray ja muut (2023, s. 2) sekä Dawtry ja muut (2019, s. 1) osoittavat, että uhrin syyllistäminen on keskeisesti yhteydessä raiskausmyytteihin. Raiskaustilanteiden arvioinnissa uhrin käyttäytymistä, elämäntapaa tai esimerkiksi tapahtumaympäristöä voidaan käyttää perusteina uhrin vastuuttamiselle. Empiirinen tutkimus osoittaa, että raiskauksen uhreja syyllistetään usein myös raiskauksen jälkeisissä sosiaalisissa reaktioissa, kuten läheisten, viranomaisten ja muiden ulkopuolisten taholta (Pinciotti & Orcutt 2017, s. 255–256). Raiskausmyytit ja uhrin syyllistäminen toimivat yhdessä mekanismeina, joiden avulla vastuuta siirretään pois tekijältä ja oikeutetaan seksuaalista väkivaltaa (Dawtry ja muut, 2019, s. 12; Murray ja muut, 2023, s. 2).

Uhrin syyllistämistä on mahdollista tarkastella myös laajempien sukupuolistuneiden valtarakenteiden kautta. Naisvihalla eli misogynialla tarkoitetaan naisiin ja tyttöihin kohdistuvaa eriarvoistavaa, vihamielistä ja väkivaltaista kohtelua ja asennetta. Naisviha ei rajoitu yksilötason asenteisiin, vaan se on kietoutunut yhteiskunnallisiin normeihin, instituutioihin ja rakenteisiin (Naisten Linja, 2026). Media-analyysit ovat osoittaneet raiskaus uutisoinnissa tekijän toimijuutta häivyttävän usein korostamalla tapahtumaympäristöä, uhrin käyttäytymistä tai poikkeuksellisia olosuhteita, mikä osaltaan normalisoi naisvihaa ja sukupuolistunutta väkivaltaa (Buiten & Salo, 2007, s. 115). Buitenin ja Salon (2007) mukaan uutisoinnin tyyli normalisoi misogyniaa esittämällä raiskauksen osana ”tavallista” todellisuutta yhteiskunnassa sen sijaan, että teko nähtäisiin sukupuolistuneisiin valtasuhteisiin kytkeytyvänä väkivaltana. Tällaiset esitystavat siirtävät huomiota pois tekijän vastuusta ja luovat tilaa uhrin syyllistämiseksi.

Uhrin syyllistämistä voidaan tarkastella myös uhrin aseman sosiaalisen rakentumisen näkökulmasta. Nils Christien (1986, s. 18) mukaan uhrius ei ole objektiivinen ilmiö, vaan se rakentuu sosiaalisesti. Kaikki rikoksen uhrin eivät saa yhtä helposti oikeutettua uhrin asemaa, vaan tämä on sidoksissa siihen, kuinka hyvin uhri vastaa niin kutsutun ideaaliuhrin piirteitä. Christie (1989, s. 19) määrittelee ideaaliuhrin henkilöksi, joka on heikko ja viaton, eikä ole tilanteessa toiminut moraalisesti ”kyseenalaisella” tavalla. Lisäksi tekijä nähdään uhriin nähden ylivoimaisena, moraalisesti tuomittavana ja usein uhrille entuudestaan tuntemattomana. Tällainen vastakkainasettelu rakentaa selkeän ja helposti tunnistettavan asetelman, jossa uhri näyttäytyy kiistattomasti syyttömänä ja tekijä yksiselitteisesti syyllisenä. Christien (1989, s. 25) mukaan ideaaliuhrin ja ideaalitekijän käsitteet ovat myös keskenään riippuvaisia, sillä mitä paremmin uhri vastaa ideaaliuhrin piirteitä, sitä helpommin tekijä voidaan esittää selkeästi syyllisenä.

Ideaaliuhrin mallilla on keskeisiä seurauksia uhrin syyllistämisen kannalta. Mikäli uhri poikkeaa ideaaliuhrin mallista esimerkiksi toimijuutensa, käyttäytymisensä tai tilanteensa osalta, hänen asemansa uhrina voi heikentyä ja hänen toimintaansa tarkkailla kriittisemmin (Christie, 1989). Näin uhrin syyllistäminen kytkeytyy laajempiin

kulttuurisiin käsityksiin siitä, millainen ”oikea” uhri on ja millaisissa olosuhteissa uhriuden katsotaan olevan oikeutettua.

3.4 Raiskausmyytit

Seksuaaliväkivaltaan liittyy edelleen käsityksiä ja uskomuksia, joita kutsutaan raiskausmyyteiksi. Bildjuschkin (2023, s. 94–95) mukaan raiskausmyyttejä yhdistää usein vastuun siirtäminen tekijältä uhrille, mikä voi lisätä uhrin kokemaa syyllisyyden ja häpeän kokemusta sekä heikentää avun hakemista ja tapahtuneesta kertomista. Myytit perustuvat usein kulttuuriseen käsitykseen siitä, millainen raiskauksen ”oletetaan” olevan. Mitä kauempana todellinen tapahtuma on tästä kuvitellusta mielikuvasta, sitä todennäköisemmin uhrin kertomukseen suhtaudutaan epäilevästi. Murrayn ja muiden (2023, s. 2) mukaan raiskausmyytit eivät ainoastaan vääristä yksittäisten tekojen tulkintaa, vaan myös toimivat laajempina kulttuurisina mekanismeina, joiden avulla seksuaalista väkivaltaa voidaan esimerkiksi oikeuttaa, vähätellä tai normalisoida. He määrittelevät raiskausmyytit kulttuurisesti juurtuneiksi ja sitkeiksi uskomuksiksi, jotka pyrkivät oikeuttamaan, kieltämään tai normalisoimaan miesten naisiin kohdistamaa seksuaalista väkivaltaa. Erityisesti niin kutsutut modernit raiskausmyytit eivät myöskään aina ilmene suorana uhrin syyllistämisenä, vaan epäsuorina tulkintoina ja oletuksina.

Bildjuschkin (2023, s. 94–95) lisää tähän stereotyyppiseen mielikuvaan liittyvän usein kuvastoa uhrista, joka joutuu äkillisen väkivallan kohteeksi julkisessa tai syrjäisessä ympäristössä, saa näkyviä fyysisiä vammoja osoittaen selvää emotionaalista järkytystä ja ilmoittaa tapahtuneesta välittömästi poliisille. Myös Keskinen (2010, s. 247) toteaa valtaosan raiskauksista tapahtuvan uhrille tutun tai puolitutun toimesta, vaikka kulttuurinen mielikuva raiskauksesta rakentuu edelleen niin kutsutun puskaraiskaajan varaan, jota myös Bildjuschkin (2023) kuvailee. Tämän normatiivisen käsityksen seurauksena puskaraiskaukset myös ilmoitetaan viranomaisille todennäköisemmin, vaikka seksuaalisen väkivallan ilmoittamiseen liittyvä kynnys on yleisesti ottaen korkea. Kainulainen (2017, s. 221–225) luettelee raiskausmyytteihin kuuluviksi esimerkiksi

uskomukset, joiden mukaan raiskaaja on uhrilleen tuntematon mies, raiskauksien tapahtuvan pimeässä ulkona ja tekijällä olevan usein ase. Lisäksi raiskausmyytteihin sisältyy käsitys siitä, että ”oikea” raiskauksen uhri tekisi välittömästi rikosilmoituksen ja että raiskauksen uhrin käyttäytyisivät raiskauksen jälkeen samalla tavalla.

Raiskausmyytit vaikuttavat merkittävästi siihen, miten seksuaalista väkivaltaa koskevia kokemuksia tulkitaan ja käsitellään yhteiskunnallisesti. Wieberneitin ja muiden (2024, s. 3742–3743) systemaattinen kirjallisuuskatsaus osoittaa raiskausmyyttien muodostavan keskeisen esteen muun muassa raiskausten ilmoittamiselle, kun näiden aiheuttama häpeä, syyllisyys ja pelko epäuskosta vallitsevat. Raiskausmyyttien avulla seksuaalista väkivaltaa voidaan kieltää, vähätellä tai oikeuttaa erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa uhrin kertomus ei vastaa stereotyyppistä käsitystä ”uskottavasta” raiskauksen uhrista. Kainulainen (2017, s. 215–217) täydentää tätä näkemystä toteamalla, että raiskausmyytit aiheuttavat huomion siirtämisen pois rikoksentekijästä. Raiskaus saatetaan kyseenalaistaa erityisesti sellaisissa tilanteissa, joissa osapuolten välillä on ollut aikaisempaa vuorovaikutusta, ja huomio voidaan kohdistaa naiseen ja hänen käyttäytymiseensä. Tällaisissa tilanteissa raiskausmyytit voivat vaikuttaa myös siihen, että uhri alkaa epäillä onko kyseessä ollut raiskaus. Myyttien luoma kapea käsitys ”oikeasta” raiskauksesta vaikeuttaa erityisesti tilanteita, joissa tekijä on oma kumppani tai tuttu, jolloin hänen nimeäminensä raiskaajaksi voi tuntua uhrille todella vaikealta.

4 Diskurssit ja representaatiot Helsingin Sanomien raiskausuutisissa

Tässä luvussa analysoin Helsingin Sanomien raiskausuutisointia tarkastelemalla uutistekstien diskursiivisia ja kielellisiä valintoja. Analyysiä ohjaavat tutkimuskysymyksetni:

1. Millaisia diskursseja Helsingin Sanomien naisiin kohdistuvassa raiskausuutisoinnissa esiintyy vuosina 2024–2025?
2. Miten tekijän ja uhrin representaatiot rakentuvat uutisoinnin kielellisissä valinnoissa?

Analyysi etenee Fairclough'n kriittisen diskurssianalyysin mukaisesti painottaen tekstin kielellisiä piirteitä ja niiden yhteyttä laajempiin diskursiivisiin ja sukupuolistuneisiin merkityksiin. Analyysi täydentyy feministisen kriittisen diskurssianalyysin (Lazar, 2005) näkökulmalla. Analyysissa tarkastellaan sitä, miten diskurssit ja representaatiot rakentuvat kielellisissä valinnoissa ja miten nämä valinnat kytkeytyvät sukupuolistuneeseen väkivaltaan, uhrin ja tekijän asemoimiseen sekä siihen, miten uutiset uusintavat tai haastavat vallitsevia käsityksiä raiskausrikoksista.

4.1 Diskurssit Helsingin Sanomien raiskausuutisoinnissa

Tässä analyysiluvussa vastaan ensimmäiseen tutkimuskysymykseen: Millaisia diskursseja Helsingin Sanomien naisiin kohdistuvassa raiskausuutisoinnissa esiintyy vuosina 2024–2025? Aineiston toistuvien rakenteiden, kielellisten valintojen ja merkitysrakenteiden pohjalta muodostin neljä diskurssia, jotka ovat haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi, vastuun siirtämisen diskurssi, oikeuden arvioinnin diskurssi sekä toimijuuden heikentämisen diskurssi. Tulosten avaamisessa etenen nimeämieni diskurssien kautta, jotka olen tunnistanut aineistosta.

4.1.1 Haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi

Aineiston artikkeleissa toistuu vahva haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi. Tässä diskurssissa raiskaus rakennetaan tilanteena, jossa uhrin fyysinen, psyykinen tai sosiaalinen toimintakyky on heikentynyt ja tekijä käyttää tätä tilannetta hyväkseen. Raiskaus esitetään tilanteena, jossa uhrin mahdollisuudet puolustautua, paeta tai ilmaista tahtoaan ovat rajalliset, samalla kun tekijä toimii aktiivisena vallankäyttäjänä. Haavoittuvuus ei aineistossa näyttäyty pelkästään yksittäisenä taustatekijänä, vaan yhtenä keskeisimmistä tavoista kuvata raiskausta uutisteksteissä.

Näissä artikkeleissa uhrin haavoittuvuus rakentuu päihtymyksen, nukkumisen, tajunnantilan heikkenemisen tai muistin katkeamisen kautta. Uhri kuvataan esimerkiksi voimakkaasti päihtyneenä, sammuneena tai muistamattomana, mikä korostaa hänen heikentyntä toimintakykyään tilanteessa.

- (1) Uhri kertoi olleensa ystävänsä siskolla, jossa oli juonut niin paljon alkoholia, että häneltä oli mennyt muisti. (HS1) ¹
- (2) Nainen kertoi tulleen illan aikana kovaan humalaan, ja havahtuneensa yhtäkkiä taksissa. (HS5)
- (3) Mies kutsui naisen asunnolleen ja tarjosi tälle alkoholia. Nainen sammui nautittuaan runsaasti alkoholia. (HS27)

Yllä olevissa esimerkeissä päihtymys ja tajunnantilan heikkeneminen toimivat keskeisinä kielellisinä keinoina, joiden kautta uhrin asema rakennetaan haavoittuvaksi. Haavoittuvuus ei tällöin rakennu pelkästään fyysisen voiman epäsymmetrian kautta, vaan myös tilanteissa, joissa uhrin kyky hallita tapahtumia, tehdä päätöksiä tai vastustaa väkivaltaa on heikentynyt. Tällaisissa kuvauksissa raiskaus kielellistetään tilanteena, jossa tekijä käyttää hyväkseen uhrin tilaa, jossa suostumuksen ilmaiseminen tai vastarinta on vaikeaa tai mahdotonta.

---

¹ HS1–HS64-merkinnät neljännessä luvussa viittaavat aineiston artikkeleihin. Artikkelien tarkemmat tiedot ja linkit löytyvät liitteestä 1.

Haavoittuvuus rakentuu aineistossa monin eri tavoin. Päihtymyksen lisäksi siihen liittyvät esimerkiksi nukkuminen, muistamattomuus ja fyysinen kokoero. Näissä artikkeleissa uhri on tilanteessa, jossa vastarinta on vaikeaa tai mahdotonta. Haavoittuvuus ei siis ole yksittäinen ominaisuus eikä näyttäytyä sellaisena, vaan keskeisenä diskursiivisena tapana jäsentää raiskausta tilanteena, jossa valtasuhteet korostuvat. Tämä diskurssi toimii taustana monille muille aineistossa esiintyville merkityksille, kuten suostumuksen puutteelle ja vallankäytön eri muodoille.

Haavoittuvuus ei kuitenkaan aineistossa tarkoita pelkkää passiivisuutta. Useissa artikkeleissa uhri pyrkii vastustamaan tekijää aktiivisesti, mutta hänen vastarintansa ei riitä pysäyttämään tekoa.

- (4) Nainen heräsi ja kielsi miestä, mutta tämä pakotti naisen yhdyntään. (HS6)
- (5) Nainen yritti saada miehen lopettamaan raiskauksen lyömällä, potkimalla ja raapimalla. (HS17)
- (6) Nainen oli yrittänyt kaikin voimin työntää miestä pois, muttei humalatilastaan johtuen pystynyt estämään tätä. (HS21)

Näissä kohdissa väkivalta jäsenetään tilanteena, jossa uhrin kiellot ja vastustelu osoittautuvat riittämättömäksi suhteessa tekijän käyttämään voimaan ja valtaan. Näin haavoittuvuuden diskurssi ei rakennu uhrin toimetttömyydestä käsin, vaan tilanteesta, jossa uhrin toimijuus tapahtuu rajoitetuissa olosuhteissa.

Tekijän vallankäyttö ei aineistossa rajoitu pelkästään fyysiseen voimaan, vaan siihen kuuluu myös psykologinen kontrolli. Joissakin tapauksissa tekijä pyrkii rajoittamaan uhrin vastarintaa kielellisesti.

- (7) Sinuun sattuu vähemmän, jos lopetat. (HS22)

Tällainen ilmaus rakentaa tilanteen, jossa tekijä pyrkii ohjaamaan uhrin toimintaa uhkaavan tai manipuloivan puheen avulla. Tekijä ei käytä pelkästään fyysistä voimaa, vaan pyrkii myös psykologisesti rajoittamaan uhrin mahdollisuuksia vastustaa tai poistua

tilanteesta. Joissakin tapauksissa vallankäyttö ilmenee myös konkreettisina tekoina, jotka rajoittavat uhrin liikkumista ja autonomiaa, kuten esimerkissä 8 (HS12).

- (8) Hänen seuraava muistikuvansa oli siitä, kun hän istui alasti vieraassa huoneessa ja hänen käsiään teipattiin. (HS12)

Tällaisissa kuvauksissa tekijän toiminta rakentaa tilanteen, jossa uhri menettää mahdollisuuden hallita omaa kehoaan tai liikkumistaan. Tekijän tekemät teot korostavat väkivallan konkreettista ja kontrolloivaa luonnetta. Haavoittuvuus rakentuu aineistossa myös pelon ja lamaan tumisen kautta, kuten alla olevissa esimerkeissä.

- (9) Nainen kertoi oikeudessa lamaan tuneensa pelosta ja olleensa siten kykenemätön puolustamaan itseään. (HS14)
- (10) Uhrin mukaan mies ei käyttänyt väkivaltaa, mutta pelon aiheuttaman lamaan nuksen vuoksi nainen ei pystynyt poistumaan paikalta. (HS18)

Näissä esimerkeissä uhrien kerrotaan lamaan tuneen pelosta, mikä tekee fyysisestä vastarinnasta mahdotonta. Pelon aiheuttama lamaan tuminen voi myös estää tilanteesta poistumisen. Näissä esimerkeissä lamaan tuminen esitetään tekijän vallankäytön seurauksena, jolloin tilanteen uhkaavuus ja tekijän toiminta rajoittavat uhrin toimintakykyä.

Aineistossa esiintyy myös haavoittuvuuden muoto, jossa tekijä hyödyntää alkoholia systemaattisesti osana vallankäyttöä. Alkoholi ei näyttäytyä vain satunnaisena osana illanviettoa, vaan tekijän toiminnan ehtona ja vallankäytön välineenä, jolla hän mahdollistaa uhrin rajojen ohittamisen.

- (11) [...] oli kosketellut tai pyrkinyt seksuaaliseen kanssakäymiseen naisen kanssa vain sellaisilla tapaamiskerroilla, joilla nainen oli juonut alkoholia. (HS13)

Aineistossa haavoittuvuus kytkeytyy myös siihen, millainen uhri näyttäytyy uskottavana. Uhrin kertomuksen uskottavuutta rakennetaan kuvaamalla sitä johdonmukaisena ja yksityiskohtaisena sekä liittämällä siihen ulkoista näyttöä, kuten esimerkiksi

lääketieteellisiä havaintoja. Näin haavoittuvuus ei kuvaa vain tapahtunutta tilannetta, vaan vaikuttaa myös siihen, miten uhrin kertomusta arvioidaan.

Haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssi toimii tässä aineistossa keskeisenä taustarakenteena. Raiskaus rakennetaan tilanteena, jossa uhrin toimintamahdollisuudet ovat rajoittuneet ja tekijän vallankäyttö korostuu. Samalla se jäsentää väkivaltaa tavalla, jossa uhrin asema, toimintakyky ja uskottavuus kietoutuvat toisiinsa.

4.1.2 Vastuun siirtämisen diskurssi

Aineiston artikkeleissa toistuu diskurssi, jossa median kielelliset valinnat siirtävät vastuuta pois tekijästä muokaten tapahtumien kulkua tekijän kannalta edulliseksi. Vastuun siirtämisen diskurssilla tarkoitan aineistossa toistuvaa puhetapaa, jossa tekijä pyrkii muokkaamaan tapahtumien merkitystä itselleen edulliseksi ja siirtämään vastuuta pois omasta toiminnastaan. Diskurssi rakentuu erityisesti tilanteissa, joissa tekijä kiistää tapahtumat, vähättelee väkivaltaa, esittää vaihtoehtoisia selityksiä, syyllistää uhria tai tuottaa kertomuksen, jossa suostumus näyttäytyy epäselvänä tai jälkikäteen tulkittavana. Tämän seurauksena raiskausta ei kuvata vain väkivallan tekona, vaan myös tulkinnallisena kamppailuna siitä, miten tapahtumien kulku ymmärretään ja kenen kertomusta uskotaan.

Aineistossa suostumus ei näyttäyty yksiselitteisenä tai itsestään selvänä kategoriana, vaan neuvoteltavana ja kiistanalaisena ilmiönä. Teksteissä kuvataan toistuvasti tilanteita, joissa uhrin näkökulmasta suostumuksen puute on erittäin selvä, mutta tekijä tuottaa jälkikäteen toisenlaisen tulkinnan.

- (12) Tapahtumailtana nainen ja tuomittu mies tapasivat ystävinä sovittuaan etukäteen siitä, ettei heidän välillään tapahtuisi silloin mitään seksuaalista. (HS11)

Yllä olevassa esimerkissä tekijä väitti myöhemmin artikkelissa, ettei heidän välillään olisi ollut sinä päivänä seksiä lainkaan. Samanlainen vastuun siirtämisen mekanismi toistuu

artikkeleissa, joissa tekijä ei pyri ainoastaan kiistämään tekoa, vaan myös rakentamaan tulkintaa, jossa uhrin kertomus näyttäytyy epäluotettavana. Tämä on aineistossa toistuva kaava, jossa tekijä tuottaa vaihtoehtoisen narratiivin, jonka seurauksena uhrin kertomus näyttäytyy liioiteltuna tai virheellisenä.

- (13) Mies kiisti oikeudessa tapahtumat ja väitti seksin sujuneen yhteisymmärryksessä. Hänen mukaansa nainen oli kutsunut hänet luokseen seksiä harrastamaan. (HS16)
- (14) Hänen mukaansa sukupuoliyhteys oli tapahtunut yhteisymmärryksessä. Miehen mielestä kyse oli sana sanaa vastaan -tilanteesta. (HS14)
- (15) Tuomittu valitti tuomiosta Helsingin hovioikeuteen perustellen raiskauksen dna-näytteen olevan peräisin kuolleelta veljeltään. (HS32)

Edellisissä esimerkeissä tekijä rakentaa vaihtoehtoista tulkintaa tapahtumista siirtämällä vastuuta pois omasta toiminnastaan. Tekijä kiistää esimerkeissä 13 ja 14 (HS16 ja HS14) tapahtuneen väkivallan ja esittää tilanteen yhteisymmärryksessä tapahtuneena seksinä, jolloin tapahtuma kuvataan kahden osapuolen välisenä erimielisyytenä. Toisaalta tekijä voi pyrkiä selittämään todisteita itselleen edullisesti, kuten esimerkissä 15 (HS32), jossa hän pyrkii keksimään vaihtoehtoisen todellisuuden tapahtuneelle, vaikka dna-näyte on jo todisteena häntä vastaan.

- (16) Ystävä kertoo miehen vastanneen sanoilla ”minä vähän köyräsin” ja vältelleen aihetta tämän jälkeen. (HS15)
- (17) Mies myös vähätteli naisen pelkotilaa ja väitti, että tämä olisi päässyt pakenemaan tilanteesta halutessaan auton ovesta. (HS18)

Yllä olevien esimerkkien kaltainen ilmaisutapa vähättelee tekojen vakavuutta ja jäsentää raiskauksen merkitystä arkisena ja vähämerkityksellisenä tapahtumana. Väkivallan nimeäminen esimerkissä 16 (HS15) kevyellä, puhekielisellä ja jopa humoristisella ilmauksella toimii vastuuta keventävänä kielellisenä strategiana ja tekijän tekemä väkivalta häivytetään vähäpätöisenä ”pienenä” tekona.

Seuraavat esimerkit tuovat tähän diskurssiin vielä uuden ulottuvuuden, jossa tekijä pyrkii oikeuttamaan väkivallan uhrin aiemmilla seksikokemuksilla tai halukkuudella. Näissä esimerkeissä vastuun siirtäminen ei tapahdu vain yksittäisen tilanteen tasolla, vaan

suhteessa uhrin koko seksuaaliseen historiaan ja moraaliseen asemaan. Tällainen argumentaatio kytkeytyy suoraan raiskausmyytteihin, joissa uhrin seksuaalisuus esitetään väkivallan selittävänä tai oikeuttavana tekijänä.

- (18) Mies kertoi oikeudelle naisen olleen kovin halukas ja toivoneen miehestä kohottajaa maineelleen. (HS19)
- (19) Miljonäärimies kiisti syyllistyneensä raiskaukseen, ja selitti naisen suostuneen vapaaehtoisesti yrittämään seksiä kanssaan. (HS32)
- (20) Raha vaihtoi omistajaa tuomitun mukaan toisin päin: hän itse väitti maksaneensa naiselle 20 euroa suuseksistä ja kaiken seksin tapahtuneen naisen aloitteesta. (HS29)

Tekijän vastuun siirtäminen näkyy aineistossa myös sanavalinnoissa, joissa raiskaus nimetään seksiksi. Osassa artikkeleita tekijä kuvaa tapahtumia ilmauksilla kuten "harrastimme seksiä" tai kiistää tapahtuneen kokonaan. Tällaiset ilmaukset muuttavat tapahtuman merkitystä kielellisellä tasolla, jolloin raiskaus esitetään kahden ihmisen välisenä seksuaalisena kanssakäymisenä eikä yksipuolisena väkivaltana. Nämä sanavalinnat toimivat vastuun siirtämisen strategiana, sillä se siirtää huomion väkivallasta virheellisesti seksuaaliseen kanssakäymiseen ja häivyttää tekijän toimijuuden väkivallan tekijänä.

Vastuun siirtämisen diskurssi ei rajoitu yksittäisiin kielellisiin valintoihin, vaan muodostaa laajemman merkitysrakenteen, jossa raiskaus jäsenyy neuvoteltavana ja kiistanalaisena tapahtumana. Uutistekstin kielelliset valinnat voivat esittää uhrin reagoinnin esimerkiksi koston, ylireaktion tai väärinkäsityksenä, jolloin raiskaus jäsenetään näissä uutisartikkeleissa uhrin tulkintana eikä tekijän tekemänä väkivaltana.

4.1.3 Oikeuden arvioinnin diskurssi

Aineistossani raiskaus uutisointi rakentuu vahvasti oikeudellisen auktoriteetin kautta. Oikeus ei näyttäyty pelkästään uutisoitavan tapahtuman taustalla olevana osa-alueena, vaan aktiivisena merkitysten tuottajana, joka arvioi kertomuksia ja määrittää uskottavuuden rajoja. Oikeuden arvioinnin diskurssi on aineistossa keskeinen, koska se

ei ainoastaan ratkaise, mitä on tapahtunut juridisesti, vaan myös muokkaa sitä, miten lukija ymmärtää uhrin, tekijän ja väkivallan.

Diskurssi rakentuu ennen kaikkea arvioivien ilmausten kautta. Uhrin kertomusta vahvistetaan toistuvasti esimerkiksi johdonmukaisuuden, yksityiskohtaisuuden ja ulkoisen näytön avulla, kuten alla olevissa esimerkeissä.

- (21) Uhrilla oli muistikatkoja päihtymyksen takia, mutta hänen kuvaustaan tapahtumista ei pidetty silti epäuskottavana. Kuvausta myös tukivat lääketieteellisten tutkimusten tulokset ja se, että uhri oli kertonut asiasta pian ystävälleen. (HS1)
- (22) Oikeuden mielestä uhrin kertomus sitä vastoin oli ollut selkeä, johdonmukainen ja yksityiskohtainen, eikä se ollut muuttunut ajan myötä. (HS14)
- (23) Hovioikeus katsoi myös, että uhrin kertomusta tukee se, että hän kertoi todistajille tapahtuneesta heti seuraavana päivänä. (HS26)

Tällaisissa kohdissa oikeus ei ainoastaan arvioi kertomuksia, vaan samalla tuottaa mallia siitä, millainen kertomus näyttäytyy uskottavana. Kertomuksen johdonmukaisuus ja yksityiskohtaisuus esitetään merkkeinä sen luotettavuudesta, ja uskottavuutta vahvistetaan ulkoisella näytöllä, kuten fyysisillä vammoilla tai lääketieteellisillä havainnoilla. Näin raiskaustapaus rakennetaan uutisteksteissä institutionaalisen arviointiprosessina, joka tuottaa mallia siitä, kenen kertomus näyttäytyy uskottavana.

- (24) Käräjäoikeuden arvion mukaan miehen kertomus oli epäjohdonmukainen ja paikoittain epäuskottavakin. (HS7)
- (25) Helsingin käräjäoikeus totesi miehen selityksen olevan ”varsin epäuskottava”, etenkin naisen seksuaalinen suuntautuminen huomioiden. (HS22)

Yllä olevien esimerkkien kaltainen arviointikieli tuottaa diskurssia, jossa uhrin uskottavuus vahvistuu usein suhteessa juuri siihen, että tekijän kertomus esitetään muuttuvana, ristiriitaisena tai muuten heikkona. Uutisteksteissä oikeus toimii näin institutionaalisen auktoriteettina, joka määrittää kertomusten uskottavuuden rajat ja ratkaisee, millainen tulkinta tapahtumista hyväksytään.

Oikeuden arvioinnin diskurssi ei kuitenkaan tarkoita sitä, että oikeus aina vahvistaisi uhrin asemaa. Aineistossa näkyy myös tilanteita, joissa oikeus toimii pikemminkin määrittäjänä sille, millainen kertomus on hyväksyttävä. Tämä näkyy selvästi alla olevissa esimerkeissä 26 ja 27 (HS10 ja HS19), joissa oikeuden arvioinnin diskurssi jäsentää tapahtumien esittämistä. Molemmissa tapauksissa tapahtunutta tarkastellaan oikeuden näkökulmasta siten, että huomio siirtyy itse väkivallasta kohti uhrin toimintaa ja hänen kertomuksen uskottavuuden arviointia.

- (26) Oikeuden mukaan miehen kertomusta tuki se, että uhrin kertomus oli hyvin yksityiskohtainen humalatilasta huolimatta. (HS10)
- (27) Käräjäoikeus hylkäsi raiskaussyytteen, koska humalainen uhri muisti tapahtumat liian tarkasti. (HS19)

Uhrin kertomuksen yksityiskohtaisuus ei näissä artikkeleissa tue hänen uskottavuuttaan, vaan kääntyy häntä vastaan. Esimerkeissä uhrin kertomuksen piirteet tulkitaan poikkeaviksi oletetusta käytöksestä. Tämä on analyysin kannalta merkittävä kohta, sillä se osoittaa, että oikeus ei vain vahvista uhrin kertomusta, vaan voi myös kyseenalaistaa sen silloin, kun uhrin käytös ei vastaa kuviteltua esimerkiksi humalatilasta vuoksi. Oikeuden arvio siirtää tällöin tarkastelun kohteen väkivallasta uhrin muistiin ja toimintakykyyn.

Myös oikeusasteiden väliset erot vahvistavat tätä diskurssia. Useissa artikkeleissa hovioikeus pitää käräjäoikeuden ratkaisun ennallaan, mikä vahvistaa kuvaa oikeudesta institutionaalisesti yhtenäisenä uhrin kertomuksen tukijana. Alla olevat esimerkit 28, 29 ja 30 (HS8, HS9 ja HS15) kuitenkin tuovat diskurssiin näkyvän jännitteen, sillä vaikka teko tunnustetaan raiskaukseksi, rangaistus voi lieventyä oikeudellisen arvioinnin ja vakiintuneen rangaistuskäytännön perusteella. Oikeudella on valta asettaa rajat sille, miten tekoa ja sen vakavuutta ymmärretään.

- (28) Vaasan hovioikeus piti voimassa tuomion raiskauksesta mutta alensi miehen tuomiota ja tuomittuja korvauksia. Oikeuden mukaan teossa käytetty väkivalta oli laadultaan ja määrältään vähäisempää kuin miten käräjäoikeus oli asiaa arvioinut. (HS8)

- (29) Helsingin hovioikeus alensi miehen rangaistusta kolmella kuukaudella, koska piti kärjäoikeuden rangaistusta liian ankarana yleinen oikeuskäytäntö huomioiden. (HS9)
- (30) Hovioikeus lievensi tuomiota vakiintuneeseen rangaistuskäyttöön vedoten yhden vuoden ja 10 kuukauden vankeudeksi. (HS15)

Nämä esimerkit tuovat esiin institutionaalisen logiikan, jossa yksittäisen teon vakavuus suhteutetaan laajempaan oikeuskäytäntöön. Oikeus ei siis määritä vain tapahtumien tulkintaa, vaan myös niiden seuraukset.

- (31) Monimiljonääri virtsasi naisen päälle ja raiskasi – kärjäoikeus tuomitsi ehdolliseen vankeuteen. Kärjäoikeus määräsi rangaistuksen ehdollisena, koska teko ei sisältänyt erityisiä moitittavuutta lisääviä piirteitä. (HS30)

Edellisessä esimerkissä käytetty kieli rakentaa raiskauksen juridista arviointia tavalla, joka etäännyttää teon konkreettisesta väkivallasta. Ilmaus “ei sisältänyt erityisiä moitittavuutta lisääviä piirteitä” herättää kysymyksen siitä, mitä oikeudellisessa arvioinnissa pidetään erityisiä moitittavuutta lisäävinä piirteinä ja millaisin kriteerein teon vakavuutta punnitaan.

Oikeuden arvioinnin diskurssi on aineistossa keskeinen, koska oikeuden arviointikieli ei ainoastaan ratkaise tapahtumien kulkua juridisesti, vaan myös ohjaa sitä, miten raiskaus ja siihen liittyvät osapuolet ymmärretään uutisteksteissä, millaisena raiskaus esitetään ja millaisia seurauksia sillä on. Samalla se paljastaa, että haavoittuvuus ja uskottavuus kietoutuvat tiiviisti toisiinsa. Uhrin kertomus saa usein vahvimman institutionaalisen tuen silloin, kun hänen haavoittuva asemansa voidaan esittää selkeästi ja hänen kokemuksensa saa tukea ulkoisesta todistusaineistosta.

4.1.4 Toimijuuden heikentämisen diskurssi

Aineistossa toistuu diskurssi, jossa raiskauksen tekijän toimijuutta häivytetään kielellisten valintojen avulla. Toimijuuden heikentämisen diskurssilla tarkoitan tapaa esittää raiskaus tapahtumana tai tilanteen muutoksena ilman selkeää toimijaa, jolloin

tekijän aktiivinen rooli väkivallan toteuttajana jää taustalle. Tämä diskurssi rakentuu erityisesti otsikkotason esitystapojen, passiivirakenteiden sekä nominalisaatioiden kautta.

Toimijuuden heikentämisen diskurssi näkyy esimerkiksi artikkelien otsikkotasolla sekä myös leipäteksteissä. Alla olevissa esimerkeissä uhri toimii lauseen subjektina, ja raiskaus esitetään tapahtumana, josta puuttuu aktiivinen toimija. Tilanteet näyttäytyvät sellaisina, että ne vain tapahtuvat uhrille. Nämä esitystavat eivät ainoastaan häivyttä tekijää, vaan myös vaikuttavat siihen, miten vastuu jäsentyy uutisteksteissä.

- (32) Nainen jäi asuntoon yöksi ja tuli raiskatuksi kesken unien. (HS17)
- (33) Nainen heräsi raiskaukseen uudenvuodenyönä Espoossa. (HS28)
- (34) Nainen lähti juhlista vieraan miehen kanssa kotiinsa Helsingissä ja heräsi yöllä raiskaukseen. (HS5)

Otsikot esittävät raiskauksen tapahtumaketjuksi, joka rakentuu naisen toiminnan varaan. Huomio siirretään uhrin tekemään valintaan, mikä häivyttää väkivallan tekijän aktiivisen toimijuuden. Tällainen kielellinen rakenne siirtää tulkinnan painopisteen pois tekijän toiminnasta ja korostaa uhrin toiminnan roolia tapahtumien jäsentymisessä.

Aineistossa kuitenkin on myös runsaasti rakenteita, joissa tekijän vastuu rakennetaan selkeästi ja konkreettisesti. Tällöin raiskaus esitetään selkeästi yksilön tekona, jossa tekijä nimetään aktiivissa ja hänet asetetaan vastuuseen, kuten esimerkissä 35 ja 36 (HS27, HS20). Otsikoiden välinen vaihtelu osoittaa, että uutiskieli voi esittää raiskauksen joko yksilön väkivaltatekona tai tilanteellisena tapahtumana.

- (35) Mies raiskasi sammuneen naisen ja videokuvasi tätä. (HS27).
- (36) Miehellä kahden vuoden vankeustuomio naisen raiskauksesta. (HS20)

Toimijuuden heikentämisen diskurssi näkyy myös tapauksissa, joissa väkivaltaa tarkastellaan uhrin seksuaalihistorian kautta. Esimerkissä 37 (HS19) kielellinen valinta siirtää huomiota pois itse väkivallasta tekijän tunteisiin.

- (37) Mies oli ahdistunut naisystävänsä seksikokemusten määrästä. (HS19)

Tällainen tapa esittää tekijän ahdistuksen tapahtumaa selittävänä taustatekijänä, jolloin huomio kohdistuu tekijän kokemukseen. Näin raiskaus näyttäytyy epäsuorasti reaktiona uhrin menneisyyden kautta, mikä siirtää painopistettä pois tekijän teoista. Teko ei näyttäydy itsenäisenä väkivaltatekona näin ilmaistessa vaan osana tilannetta, jota voidaan selittää tekijän tunteiden kautta.

Tämä diskurssi näkyy aineistossa myös ajallisissa rakenteissa, joissa raiskaus kuvataan ajallisesti jonkin aiemman tilanteen jatkona, kuten ”illanvieton päätteeksi” tai ”syntymäpäiväjuhlien jälkeen”. Näin väkivalta esitetään osana ajallista tapahtumaketjua. Tällaisessa esitystavassa huomio kiinnittyy siihen, missä vaiheessa tapahtumien kulkua raiskaus tapahtuu, eikä suoraan siihen, kuka teon tekee. Raiskaus voi tällöin näyttäytyä tilanteen kehityksenä tai tapahtumana, joka liittyy jollain tavalla aikaisempiin tapahtumiin, kuten alla olevissa esimerkeissä.

- (38) Raiskaus tapahtui helsinkiläishotellissa, jossa nainen oli yöpymässä ystävänsä kanssa illanvieton päätteeksi. (HS15)
- (39) Raiskaus tapahtui uhrin syntymäpäiväjuhlien jälkeen hotellihuoneessa, jossa uhri oli sammunut voimakkaan humalatilan vuoksi. (HS26)

Toimijuuden heikentämisen diskurssi on aineistossa keskeinen, koska se osoittaa, miten kielelliset valinnat osallistuvat raiskauksen merkityksellistämiseen ja siihen, keneen huomio raiskaustapauksissa kohdistuu. Kun tekijä jää taustalle, raiskaus voi näyttäytyä vähemmän tarkoituksellisena väkivaltatekona ja enemmän tilanteellisena tapahtumana. Tämä diskurssi osallistuu siihen, miten vastuu ja toimijuus hahmotetaan raiskausuutisoinnissa.

4.2 Representaatiot Helsingin Sanomien raiskausuutisoinnissa

Tässä alaluvussa vastaan tutkimukseni toiseen tutkimuskysymykseen: Miten tekijän ja uhrin representaatiot rakentuvat uutisoinnin kielellisissä valinnoissa? Tarkastelen syvemmin sitä, miten edellisessä luvussa tunnistamani diskurssit kytkeytyvät tekijän ja

uhrin representaatioihin sekä siihen, miten toimijuus, vastuu ja valta jakautuvat aineistoni uutisissa.

4.2.1 Tekijän representaatio

Aineistossa tekijän representaatio rakentuu pääosin aktiivisena ja määrätietoisena väkivaltaa käyttävänä toimijana. Tekijä esitetään uutisteksteissä henkilönä, joka toimii tilanteissa aloitteellisesti, käyttää valtaa uhrin yli ja sivuuttaa uhrin asettamat rajat. Tapahtumien kuvauksissa tekijän toiminta nimetään usein konkreettisilla ja suorasanaisilla verbeillä, kuten raiskasi, pakotti, raahasi, repi tai käytti hyväkseen. Tällaiset kielelliset valinnat rakentavat tekijän representaatiosta aktiivisen toimijan, joka käyttää fyysistä voimaa ja kontrolloi tilannetta.

Osassa artikkeleista tekijän toiminta kytkeytyy tilanteisiin, joissa uhri on fyysisesti tai psyykkisesti haavoittuvassa asemassa. Tekijä hyödyntää esimerkiksi uhrin päihtymystä, nukkumista tai tiedottomuutta, kuten seuraavissa esimerkeissä.

- (40) Mies raiskasi nukkuvan avopuolionsa illanvieton päätteeksi Järvenpäässä. (HS6)
- (41) Pariskunta oli ollut nukkumassa, kun mies oli tehnyt seksuaalisia tekoja tiedottomassa tilassa olleelle naiselle. (HS6)

Tällaiset kuvaukset rakentavat tekijästä representaatiota, joka käyttää hyväkseen uhrin puolustuskyvyttömyyttä ja toimii tilanteissa, joissa uhri ei kykene puolustautumaan tai ilmaisemaan tahtoaan. Tekijän toimijuus näyttäytyy tällöin selvästi uhrin toimijuutta vahvempana.

Tekijän toiminta rakennetaan aineistossa uhrin rajojen tietoisena rikkomisena. Aineistossa korostuvat tilanteet, joissa uhri kieltää, vastustaa tai on muuten kykenemätön ilmaisemaan suostumustaan, mutta tekijä jatkaa toimintaansa tästä huolimatta. Raiskaus ei näyttäydy äkillisenä tapahtumana, vaan tekijän suunniteltuna toimintana.

(42) Ystävät sopivat, että eivät harrastaisi seksiä. – Sitten illanvietto Espoossa muuttui raiskaukseksi. (HS11)

Tällainen ilmaus korostaa, että suostumuksen puute ei ole tilanteessa epäselvä, ja tekijän toiminta näyttäytyy tietoisena rajojen rikkomiseksi. Samalla esimerkissä 42 (HS11) rakennetaan tilanne, jossa tapahtumat etenevät uhrin näkökulmasta selkeästi sovitusta tilanteesta väkivaltaan. Näin uutisteksti rakentaa rinnakkain kahta erilaista representaatiota, jossa tekijä näyttäytyy tietoisena rajojen rikkojana, mutta tapahtumien kulku esitetään samalla tilanteellisena muutoksena. Tämä vaikuttaa siihen, miten tekijän vastuu ja toimijuus jäsentyvät lukijalle.

Tekijän representaatioon kuuluu aineistossa myös vastuun välttely ja tapahtumien jälkikäteinen uudelleentulkinta. Tekijä kiistää syytteen, väittää seksuaalisen kanssakäymisen tapahtuneen yhteisymmärryksessä, tai pyrkii muokkaamaan tapahtuneen tulkintaa itselleen edulliseksi. Tällaiset kuvaukset rakentavat tekijästä representaatiota, jossa hänen puheensa on epäjohdonmukaista ja vähemmän uskottavaa suhteessa uhrin kertomukseen. Tekijälle annetaan uutisteksteissä tilaa esittää oma versionsa tapahtumista, mutta tämä kertomus asetetaan lähes poikkeuksetta oikeudellisen arvioinnin kohteeksi. Oikeus vertailee kertomuksia ja arvioi niiden uskottavuutta, jolloin tekijän kertomus saa myös paljon tilaa artikkeleissa. Tällöin tekijä rakentuu aineistossa epäluotettavana kertojana, ja artikkeleissa korostetaan tekijän kertomusten ristiriitaisuutta esitutkinnan ja oikeudenkäynnin aikana.

Aineistossa tekijän representaatio kytkeytyy joissakin tapauksissa selkeästi myös sukupuolistuneisiin valtasuhteisiin. Näissä esimerkeissä tekijä representoidaan henkilönä, jonka puhe ja asenteet rakentuvat naisvihamielisinä ja sovinnistisina. Naisen asema esitetään alisteisena ja hänen kehonsa miehelle kuuluvana tai miehen vapaasti käytettävissä olevana. Käytetyt kielelliset valinnat liittävät tekijän toiminnan laajempaan sukupuolistuneeseen valtarakenteeseen. Näissä esimerkeissä tekijän toimintaa ei rajata yksittäiseen tekoon, vaan sitä kuvaillaan puheen kautta, joka normalisoi miehen oikeutta naisen kehoon.

- (43) Mies myös valitti, ettei tuntenut itseään sellaiseksi panomieheksi kuin halusi. Nainenkaan ei ollut tarpeeksi seksikäs ja flirttaileva. (HS19)
- (44) Mies oli ilmoittanut, että naisen tehtävä on antaa miehelle. (HS6)
- (45) Yöllisiä tapahtumia oli edeltänyt alkoholintäyteinen illanvietto, jonka aikana mies oli haukkunut ja piikitellyt uhria sekä todistajan mukaan puhunut naisista sovinnistiseen sävyyn. (HS6)

Esimerkeissä 43–45 (HS19 ja HS6) tekijän toiminta kytkeytyy lisäksi uhrin seksuaalisuuden kontrollointiin, jossa uhria arvostellaan, häntä verrataan muihin naisiin, hänen seksuaalista historiaansa kommentoidaan ja naisista puhutaan sovinnistiseen sävyyn. Tekijät esitetään näin henkilöinä, jotka pyrkivät vahvistamaan omaa maskuliinista asemaansa kontrolloimalla uhrin seksuaalisuutta.

Samankaltainen representaatio rakentuu myös esimerkeissä 46 ja 47 (HS16 ja HS6), joissa tekijä reagoi uhrin kieltäytymiseen raiskaamalla hänet. Tekijä on toimija, joka ei hyväksy uhrin ilmaisemia rajoja, vaan ohittaa ne ja pakottaa uhrin fyysisellä ylivoimalla alistumaan tahtoonsa. Uhrin suostumuksen puute ei rajoita tekijän toimintaa, vaan toimii tilanteessa ennemminkin väkivallan laukaisijana. Näin tekijästä rakennetaan representaatiota toimijana, joka toteuttaa omaa tahtoaan uhrin rajoista välittämättä ja pakottaa uhrin alisteiseen asemaan.

- (46) Mies jatkoi naisen lähentelyä eikä totellut toistuvia poistumiskäskyjä... Mies raikasi naisen voimaa käyttäen ilman kondomia. (HS16)
- (47) Hieronnan loppuksi mies halusi ostaa seksiä, johon hieroja ei suostunut. Kieltäytymisen jälkeen mies veti naisen sängylle, laittoi käsivartensa naisen kaulalle ja pakotti naisen yhdyntään. (HS6)

Nämä esimerkit rakentavat tekijästä representaatiota, jossa väkivalta ei näyttäydy sattumanvaraisena tai impulsiivisena, vaan osana sukupuolistunutta väkivaltaa ja vallankäyttöä. Tekijä esitetään toimijana, joka pyrkii kontrolloimaan uhrin kehoa sekä määrittämään tilanteen ehdot, ja jonka toiminta kytketään laajempiin käsityksiin miehen oikeudesta naisen kehoon.

Tekijän representaatio ei kuitenkaan ole aineistossa yksiselitteinen. Artikkeleissa tekijän toimijuutta myös häivytetään, jolloin tekijä jää tapahtumien taustalle.

- (48) Kiistatonta tapauksessa oli, että uhri oli raiskattu. (HS1)
- (49) ...sukupuoliyhteys oli tapahtunut yhteisymmärryksessä. (HS25)
- (50) Rikos tapahtui Helsingissä joulukuussa 2012 uhrin kotona. (HS3)
- (51) Nainen joutui väkivallan kohteeksi kaverilliseksi tarkoitetun illanvieton päätteeksi. (HS11)

Tällaiset ilmaukset rakentavat tekijästä representaatiota toimijana, joka jää osittain näkymättömäksi tai taustalle. Tekijää ei näissä esimerkeissä kuvata selkeänä toimintaa toteuttavana subjektina, jolloin huomio kohdistuu itse tekoon, ei sen tekijään. Näin valitut kielelliset rakenteet voivat hetkellisesti lieventää tekijän näkyvyyttä tekstissä, vaikka muu uutisteksti rakentaisikin hänestä kuvaa aktiivisena toimijana.

Kokonaisuudessaan tekijän representaatio rakentuu aineistossa useiden toisiaan täydentävien mutta osin ristiriitaisten piirteiden kautta. Tekijä näyttäytyy ensisijaisesti aktiivisena toimijana, joka käyttää valtaa uhrin yli ja ohittaa tämän rajat. Samalla tekijää kuvaillaan kuitenkin myös toimijana, jonka vastuuta häivytetään kielellisesti ja joka pyrkii muokkaamaan tapahtumien kulkua itselleen edulliseksi. Näin tekijän representaatio ei ole yksiselitteinen, vaan rakentuu jännitteenä aktiivisesti nimetyn väkivallan tekijän ja kielellisesti häivytetyn toimijan välille.

4.2.2 Uhrin representaatio

Uhrin representaatio esitetään aineistossa samanaikaisesti sekä haavoittuvana, että toimijuuteen pyrkivänä. Uhri kuvataan tilanteissa, jossa hänen kykynsä vastustaa väkivaltaa tai ilmaista suostumustaan on heikentynyt. Samalla uhri kuitenkin esitetään myös toimijana, joka pyrkii aktiivisesti puolustamaan itseään ja hakemaan apua rikoksen jälkeen.

Osassa artikkeleista uhrin representaatio rakennetaan ensisijaisesti haavoittuvuuden ja alisteisen aseman kautta. Uhri esitetään tilanteessa, jossa hänen fyysinen tai psyykinen toimintakykynsä on heikentynyt esimerkiksi päihtymyksen, nukkumisen tai pelon vuoksi. Ilmaukset, joissa uhri esitetään esimerkiksi ”vahvasti päihtyneenä”, nukkuvana tai muistamattomassa tilassa olevana ovat usein juuri ennen väkivallan kuvausta. Tällaiset kielelliset valinnat eivät ainoastaan kuvaa tapahtumien ketjua, vaan jäsentävät niitä siten, että uhrin kyvyttömyys vastustaa tai antaa suostumusta muodostuu keskeiseksi teemaksi.

Tulevissa esimerkeissä 52–54 (HS31, HS4 ja HS18) uhrin tila ei näyttäyty neutraalina taustatekijänä vaan merkityksellisenä elementtinä, jonka avulla osin selitetään tapahtumien kulkua. Uhri esitetään puolustuskyvyttömänä toimijana, jonka rajallinen toimintakyky ja tietoisuuden tila tekee väkivallasta mahdollisen. Samalla uhrin haavoittuvuutta rakennetaan myös kielellisten valintojen kautta, jotka nostavat esiin uhrin fyysiset reaktiot ja raiskauksesta seuranneen kivun. Näin uhri representoituu kehollisesti haavoittuvana toimijana, jonka kokemus konkretisoi väkivallan seurauksia. Raiskaus ei näyttäyty ainoastaan juridisena rikoksena, vaan myös kehollisena ja psyykkisenä kokemuksena, joka entisestään korostaa uhrin alisteista asemaa tilanteessa.

(52) Uhri nukahti tuomitun viereen, mutta heräsi kipuun. (HS31)

(53) Teosta aiheutui uhrille päiviä kestänyttä kipua ja verenvuotoa. (HS4)

(54) Uhri kertoi lamaantuneensa pelosta eikä pystynyt pakenemaan tilanteesta. (HS18)

Uhrin representaatiota ei kuitenkaan rakenneta aineistossa yksinomaan passiivisen ja puolustuskyvyttömän toimijan varaan. Aineistossa kuvataan toistuvasti tilanteita, joissa uhri pyrkii aktiivisesti vastustamaan tekijää ja kieltää tekijää sanallisesti useita kertoja. Tällaiset kielelliset valinnat rakentavat uhrista representaatiota aktiivisena toimijana, joka ilmaisee tahtonsa selkeästi ja pyrkii aktiivisesti estämään väkivallan. Samalla nämä kuvaukset tekevät näkyväksi tilanteen valtasuhteiden epätasapainon ja uhrin alisteisen aseman, kun uhrin vastustus ei riitä pysäyttämään tekijän toimintaa. Näin uhrin representaatio rakennetaan aktiivisesti toimivana, mutta heikompaan asemaan jäävänä suhteessa tekijään, kuten seuraavat esimerkit osoittavat.

- (55) Hän oli useita kertoja sanonut, ettei halua ja koittanut työntää miestä pois, mutta mies oli jatkanut ja painollaan pitänyt häntä paikoillaan. (HS20)
- (56) Naisen vastustelusta huolimatta mies raiskasi naisen toistamiseen. (HS21)
- (57) Ennen raiskausta nainen kielsi miestä sanallisesti useita kertoja. Lisäksi hän yritti saada miehen lopettamaan raapimalla ja tönimällä, mutta hänen fyysiset voimansa eivät riittäneet. (HS11)

Aineistossa uhrin representaatio rakentuu vahvasti myös väkivallan jälkeisen toiminnan kautta. Uhria kuvataan tilanteissa, joissa hän pyrkii hakeutumaan turvaan, ottaa yhteyttä läheisiin tai viranomaisiin ja hakeutuu lääkäriin tutkimuksiin. Useassa alla olevassa esimerkissä kuvaukset rakentavat uhrista johdonmukaista ja rationaalisesti toimivaa henkilöä, joka pyrkii aktiivisesti turvaamaan itsensä tapahtuneen rikoksen jälkeen.

- (58) Hän oli heti seuraavana päivänä käynyt tutkimuksissa Hus Naistenklinikan seksuaalirikosten uhreille suunnatussa Seri-tukikeskuksessa. (HS20)
- (59) Nainen kertoi heti todistajana kuullulle ystävälleen tapahtumasta, ja paikalle soitettiin poliisi. (HS30)
- (60) Nainen poistui autosta ja teki asiasta rikosilmoituksen. (HS32)

Aineistossa on kuitenkin myös tilanteita, joissa uhri ei kykene aktiiviseen toimintaan väkivallan jälkeen. Näissä tapauksissa uhri ei pysty hakeutumaan välittömästi avun piiriin tai pysty jäsentämään tapahtunutta. Tällaisissa kuvauksissa uhri esitetään toimijana, jonka toimintakyky on heikentynyt myös väkivallan jälkeen. Aineistossa välitön avun hakeminen ja tapahtumista kertominen näyttäytyy piirteenä, joka vahvistaa uhrin uskottavuutta. Samalla tilanteet, joissa uhri ei kykene toimimaan aktiivisesti kytkevät uhrin representaation normatiiviseen oletukseen siitä, miten seksuaaliväkivallan uhrin tulisi toimia tapahtuman jälkeen.

- (61) Uhri oli tehnyt ilmoituksen raiskauksesta vasta vuosi tapahtumien jälkeen, eikä oikeuslääketieteellisiä tutkimuksia ollut tehty. (HS18)
- (62) Hän teki rikosilmoituksen vasta vuonna 2021 ja häntä kuulusteltiin ensimmäisen kerran, kun tapahtuneesta oli kulunut 3,5 vuotta. (HS31)

Uhrin uskottavuus ja representaatio rakentuvat aineistossa myös hänen kertomuksensa arvioinnin kautta. Artikkeleissa uhrin kertomusta kuvataan johdonmukaisena ja yksityiskohtaisena, mikä rakentaa hänestä luotettavaa toimijaa oikeuden silmissä. Uhrin

uskottavuus ei kuitenkaan näyttäytyä aineistossa itsestäänselvytenä, vaan hänen kertomuksensa ovat jatkuvasti arvioinnin kohteena suhteessa niiden yksityiskohtiin, johdonmukaisuuteen ja muuhun näyttöön.

Joissakin tapauksissa uhrin kertomus asetetaan myös kyseenalaiseksi, ja uhrin muistia tai kertomuksen tarkkuutta kyseenalaistetaan erityisesti päihtymyksen tilaan vedoten. Tällaiset kuvaukset rakentavat uhrista representaatiota, jossa hänen uskottavuutensa ei ole vakaa, vaan altis epäilylle ja tulkinnalle. Esimerkissä 63 (HS10) käräjäoikeus pitää humalaisen uhrin tarkkaa muistia epäilyttävänä, mikä rakentaa representaatiota uhrista henkilönä, jonka kertomuksen uskottavuutta voidaan epäillä hänen päihtymystilansa vuoksi. Tämä paljastaa taustalla olevan oletuksen siitä, millaisena humalaisen henkilön muistamisen tulisi näyttäytyä. Vaikka hovioikeuden myöhempi ratkaisu korjaa tulkintaa, käräjäoikeuden arvio jää osaksi uutisen rakentamaa representaatiota, jossa uhrin kertomus on arvioinnin kohteena.

(63) Jotkut hänen kertomuksensa yksityiskohdat olivat muuttuneet ajan saatossa, sillä häntä kuulusteltiin esitutkinnassa vasta 2,5 vuotta tapahtumien jälkeen. (HS10)

Lisäksi aineistossa on havaittavissa tilanteita, joissa uhrin toimintaa ennen väkivaltaa korostetaan ja liitetään osaksi tapahtumien kulkua. Tällöin uhri representoituu toimijana, jonka aiempi toiminta näyttäytyy tapahtumien kannalta merkityksellisenä. Vaikka teksti ei suoranaisesti syyllistä uhria, tapahtumien esittämisjärjestys voi ohjata lukijan tulkintaa suuntaan, jossa väkivalta näyttäytyy osana tapahtumia, ja johon uhrin valinnat kytkeytyvät. Näin huomio voi kohdistua suoraan uhrin toimintaan, kuten alla olevassa esimerkissä.

(64) Nainen kutsui miehen kotiinsa kokkaamaan, heräsi yöllä raiskaukseen. (HS9)

Kokonaisuudessaan uhrin representaatio rakentuu aineistossa haavoittuvuuden ja toimijuuden ristiriitaan. Uhria kuvataan tilanteissa, joissa hänen toimintakykynsä on heikentynyt, mutta samalla hänen kerrotaan asettavan rajoja, vastustavan tekijää ja

hakevan apua tapahtuneen jälkeen. Uhrin toimijuus ei kuitenkaan näyttäydy itsenäisenä, vaan rakentuu suhteessa alisteisen aseman ja tekijän ylivoiman alle. Samalla uhrin representaatio kytkeytyy osittain oletuksiin siitä, miten seksuaaliväkivallan uhrin tulisi toimia ja käyttäytyä. Aktiivinen toiminta, johdonmukainen kertomus ja rationaalinen reagointi vahvistavat uhrin uskottavuutta, kun taas näistä poikkeavat toimintamallit voivat altistaa hänen kertomustaan epäilylle. Näin uhrin representaatio ei ainoastaan kuvaa yksittäisiä tapahtumia, vaan osallistuu myös normatiivisten käsitysten rakentamiseen.

5 Pohdinta

Tutkimuksen tulokset osoittavat raiskaus uutisoinnin rakentuvan toistuvien diskurssien ja representaatioiden varaan. Tulokset esittävät, että uutismedian kieli ei ainoastaan kuvaa seksuaaliväkivaltaa ja raiskauksia, vaan osallistuu aktiivisesti sen merkitysten rakentamiseen. Tunnistin aineistosta neljä keskeistä diskurssia: haavoittuvuuden ja vallankäytön diskurssin, vastuun siirtämisen diskurssin, oikeuden arvioinnin diskurssin sekä toimijuuden heikentämisen diskurssin. Tekijän ja uhrin representaatiot rakentuvat aineistossa monitasoisina ja osin myös ristiriitaisina. Tekijä näyttäytyy pääosin aktiivisena ja määrätietoisena väkivallan tekijänä, mutta toisaalta tekijän toimijuutta myös häivytetään kielellisesti. Uhrin representaatio puolestaan rakentuu haavoittuvuuden ja toimijuuden välille, jossa hänen toimintakykynsä on heikentynyt, mutta samalla hänet esitetään toimijana, joka pyrkii vastustamaan tekijää, asettamaan rajoja sekä hakemaan apua.

Tutkimuksen tavoitteena oli tehdä näkyväksi, miten uutiskieli osallistuu naisiin kohdistuvan raiskaus uutisoinnin merkitysten rakentumiseen. Tavoitteen selvittämiseksi analysoin Helsingin Sanomissa vuosina 2024–2025 julkaistuja aikuisiin naisiin kohdistuvia raiskaus uutisia. Tein analyysiprosessini mahdollisimman läpinäkyväksi kuvaamalla selkeästi aineiston keräämisen ja käsittelyn vaiheet, sekä esittämällä relevantteja aineistoesimerkkejä, joiden avulla havainnollistaa löytämiäni diskursseja ja representaatioita. Aineiston perusteella raiskaus uutisoinnissa rakentuu toistuva esitysrakenne, jossa tapahtumat jäsentyvät uhrin haavoittuvan aseman, tekijän toiminnan sekä oikeudellisen arvioinnin kautta. Diskurssit tarjoavat raamit sille, miten raiskaus ymmärretään ja representaatiot konkretisoivat nämä merkitykset uutisteksteissä. Uutistekstien kielelliset valinnat, kuten uhrin haavoittuvuuden korostaminen, tekijän toimijuuden ajoittainen häivyttäminen sekä kertomusten uskottavuuden arviointi muovaavat sitä, miten seksuaaliväkivaltaa ja siihen liittyviä valtasuhteita julkisessa keskustelussa ymmärretään. Raiskaus uutisointi ei ole pelkästään rikostapahtumien raportointia, vaan foorumi, jossa sukupuolistuneita valtasuhteita rakennetaan ja muodostetaan.

Tutkimukseni rajaus Helsingin Sanomien verkkoarkiston uutisartikkeleihin mahdollisti syvällisen analyysin keskeisestä ja vaikuttavasta suomalaisesta mediatoimijasta. Tutkimus ei pyri kattavaan yleistykseen, vaan tarjoaa esimerkin yhden merkittävän uutismedian raiskaus uutisoinnista. Tutkimuksen tuloksia ei voida aineiston rajauksen vuoksi suoraan yleistää laajemmin suomalaiseen uutismediaan, mutta tulokset voivat silti heijastaa laajempia käytäntöjä sekä tapoja raiskaus uutisoinnissa käytetystä kielestä. Tutkimukseni syventää teoreettista ymmärrystä siitä, miten raiskaus uutisointi rakentuu kielellisesti sekä millaisin diskursiivisin ja representatiivisin keinoin muun muassa toimijuutta, vastuuta ja valtasuhteita jäsennetään.

Helsingin Sanomat (2025) ilmoitti luopuvansa klikkiotsikoista vuonna 2025, mutta tämä ei todellisuudessa vielä täysin toteudu. Esimerkiksi otsikot ”Nainen voi hi ja kääntyi selälleen: Mies tulkitsi sen tarkoittavan seksiä”, sekä ”Monimiljonääri virtsasi naisen päälle ja raiskasi – käräjäoikeus tuomitsi ehdolliseen vankeuteen” eivät heijastele neutraalia tai vastuullista otsikointia. Tutkimukseni tulokset tarjoavat näin ollen välineitä myös journalististen käytäntöjen kriittiseen tarkasteluun ja kehittämiseen. Tulokset tarjoavat myös näkökulmia siihen, millaisena Helsingin Sanomien raiskaus uutisoinnin käytännöt näyttävät suostumusperustaisen lainsäädännön aikana.

Tutkimukseni tulokset tukevat monilta osin aikaisempaa tutkimusta. Lawrence ja muut (2019, s. 8–9) ovat osoittaneet, että uutisnarratiiveissa sekä tekijän että uhrin toimijuutta voidaan heikentää tai häivyttää, ja vastuu siirtyy yksilöiltä laajempiin rakenteisiin. Lussoksen ja Fernandezin (2018, s. 51–52, 64) havainnot passiivirakenteiden vaikutuksesta tekijän toimijuuden häivyttämiseen ovat keskeisiä myös omien tulosteni kannalta, jossa passiivin käyttö on yksi osa toimijuuden heikentämisen diskurssia. Tulokseni tukevat myös aiempien tutkimusten havaintoja siitä, että toimijuutta häivyttävät rakenteet ja vastuun siirtäminen ovat keskeisiä seksuaaliväkivallan uutisoinnin piirteitä (Andrews ja muut, 2025; Car & Ravbar, 2021; Nurhayati & Ptranti, 2021). Samalla tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että Helsingin sanomien uutisoinnissa

nämä piirteet ovat usein hienovaraisempia. Toimijuuden häivyttäminen näyttäytyä kansainvälisessä tutkimuksessa usein vielä vahvempana ja selkeämpänä, kun taas tutkimukseni aineistossa vastaavat piirteet ovat monessa artikkelissa huomaamattomampia, ja ne esiintyvät ristiriidassa toimijuuden häivyttämisen sekä aktiivisen toiminnan kanssa. Uhrin syyllistäminen ei myöskään näyttäydy niin suorasti, vaan pikemminkin se tuodaan esiin tilanteen kehystämisenä, jossa uhrin toiminta ennen väkivaltaa liitetään osaksi tapahtumien kulkua. Samat diskursiiviset rakenteet ovat siis havaittavissa myös suomalaisessa uutisoinnissa, mutta astetta hienovaraisempina.

Uhrin käyttäytymistä ja olosuhteita voidaan käyttää väkivallan selittämiseen tai kyseenalaistamiseen (Murray ja muut, 2023; Dawtry ja muut, 2019), ja kuten Kainulainen (2017) osoittaa, tällaiset myytit siirtävät huomiota pois tekijästä kohti uhria. Tutkimuksessani vastaavat havainnot näkyvät esimerkiksi uhrin toiminnan kielellistämässä sekä uskottavuuden arvioinnissa. Samalla uhrin haavoittuvuuden korostaminen rakentaa kuvaa kulttuurisesti tunnistettavasta ”ideaaliuhrista”, mikä voi rajata sitä, millaiset kokemukset tunnistetaan helposti väkivallaksi. Suomalaisessa kontekstissa Mäkelän (2000) tutkimuksen tuloksiin peilaten reilussa 20-vuodessa on tapahtunut kehitystä parempaan suuntaan diskurssien ja representaatioiden tasolla, mutta samankaltaisia ongelmallisia piirteitä esiintyy uutisoinnin kielessä edelleen. Kuitenkin tekijän vastuu rakentuu aineistossa aiempaa näkyvämmiin, eikä uutisoinnin kieli oikeuta väkivaltaa tai syyllistä uhria yhtä suorasti kuin Mäkelän (2000) tutkimuksessa. Tutkimukseni tulokset ovat merkittäviä, koska ne tekevät näkyväksi uutiskielen käytäntöjä, jotka vaikuttavat laajasti seksuaaliväkivallan ymmärtämiseen.

Tutkimuksen aihe on tärkeä, ajankohtainen sekä yhteiskunnallisesti tärkeä, sillä uutismedia toimii keskeisenä areenana, jossa käsityksiä seksuaaliväkivallasta ja raiskauksista tuotetaan, muokataan ja uusinnetaan. Tekijän ja uhrin toimijuuden esittämistavat vaikuttavat siihen, miten esimerkiksi vastuu ymmärretään ja ketä pidetään uskottavana. Tutkimukseni esittää, että vaikka uutisointi pääosin tunnistaisi raiskauksien vakavuuden, uutisten kielellisiin valintoihin ja rakenteisiin sisältyy edelleen ongelmallisia

valintoja ja piirteitä, jotka voivat ylläpitää sukupuolistuneita rakenteita. Näin tutkimus ei ainoastaan kuvaa uutiskielen valintoja ja käytäntöjä, vaan tekee näkyväksi myös niiden laajempia yhteiskunnallisia seurauksia.

Aineisto käsittelee eettisesti tarkasteltuna vakavaa ja sensitiivistä aihetta, minkä vuoksi analyysissä oli tärkeää välttää haitallisten representaatioiden vahvistamista. Tutkijana olen pyrkinyt tarkastelemaan aineistoa kriittisesti ja vastuullisesti. FCDA ei pyri menetelmänä objektiivisuuteen tai neutraaliuteen, vaan tunnustaa oman arvopohjansa ja poliittisen sitoutumisensa (Lazar, 2005, s. 5–6; 10). Tutkimuksessani tämä tarkoittaa sitä, että tutkijana olen osa niitä diskursseja, joita analysoin. Olen pyrkinyt koko tutkimusprosessin ajan refleктоimaan omaa asemaani, tulkintojani ja ennakkoletuksiani sekä sitä, miten tutkimukseni voi joko haastaa tai vahvistaa vallan rakenteita.

Jatkotutkimuksen kannalta olisi perusteltua laajentaa analyysia myös muihin suomalaisiin medioihin sekä vertailla eri aikakausien uutisointia. Lisäksi olisi kiinnostavaa tarkastella seksuaaliväkivaltaa koskevaa uutisointia laajemmin huomioiden tekstuaalisen tason lisäksi myös esimerkiksi visuaalinen kuvasto, kuvatekstit sekä uutisten yhteydessä olevat kommenttikentät. Kiinnostavaa olisi tutkia myös sitä, miten yleisö tulkitsee ja vastaanottaa tällaisia uutisia. Tämä tarjoaisi arvokasta tietoa siitä, miten uutisten kielelliset ja diskursiiviset valinnat todellisuudessa ymmärretään ja millaisia vaikutuksia niillä on. Tätä tutkimusaihetta olisi ollut mahdollista lähestyä myös toisenlaisista teoreettisista ja metodologisista näkökulmista, mikä olisi voinut tuottaa erilaisia tulkintoja tutkittavasta ilmiöstä. Metodologisesti jatkotutkimus voisi keskittyä esimerkiksi määrälliseen sisällönanalyysiin, jolloin laajemmasta aineistosta olisi mahdollista tarkastella kuinka yleisiä kielelliset piirteet, kuten toimijuuden häivyttäminen tai vastuun siirto todellisuudessa ovat.

Aineistoa kerätessä tuli ilmi, että merkittävä osa raiskausutisoinnista käsittelee alaikäisiin kohdistuvia seksuaaliväkivaltapauksia. Näiden tapausten tutkiminen olisi tärkeää, sillä alaikäisiin liittyvät muun muassa suojelun, haavoittuvuuden ja vastuun

kysymykset rakentuvat eri tavoin, kun aikuisiin kohdistuvissa seksuaalirikoksissa. Olisi perusteltua laajentaa tutkimusta koskemaan myös muita kuin naisiin kohdistuvia raiskauksia, kuten miehiin tai seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kohdistuvia. Tämän tutkiminen mahdollistaisi sen arvioimisen, missä määrin tässä tutkimuksessa havaitut diskurssit ja representaatiot ovat sukupuolistuneita ja missä määrin ne kenties rakentuvat laajempina seksuaaliväkivallan esittämisen käytäntöinä.

Tutkimukseni esittää, että raiskausuutisointi ei ole pelkästään rikostapahtumien raportointia, vaan se osallistuu aktiivisesti siihen, miten seksuaaliväkivalta, suostumus ja vastuu käsitetään julkisessa keskustelussa. Median kielellisillä valinnoilla on merkittävä rooli siinä, miten raiskaus ymmärretään, miten toimijuus ja vastuu rakentuvat sekä millaisia käsityksiä tekijästä ja uhrista tuotetaan.

Tässä pro gradu -tutkielmassa on hyödynnetty ChatGPT-tekoälyä. ChatGPT-tekoälyä on käytetty aiheen jäsentelyyn, lähteiden etsimiseen sekä kielenhuoltoon.

Lähteet

- Ali, F. (2025). Constructing victims and perpetrators: A textual analysis of media discourses on sexual violence. *Language, Discourse & Society*, 13(1), 238–256. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15762979>
- Andrews, K., Jaffer, S. & Shariff, S. (2025). Powerful yet disempowered: A thematic literature review exploring the challenges of media reporting on sexual violence. *Journal of Communication Inquiry*, 50(1), 30–51. <https://doi.org/10.1177/01968599251348248>
- Bildjucshkin, K. (toim.). (2023). *Seksuaaliväkivaltatyön perusteet*. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Noudettu 15.12.2025 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-143-6>
- Buiten, D. & Salo, E. (2007). Silences stifling transformation: Misogyny and gender-based violence in the media. *Agenda: Empowering Women for Gender Equity*, 21(71), 115–121. <https://doi.org/10.1080/10130950.2007.9674819>
- Cameron, D. (1998). Gender, language and discourse: A review essay. *Signs: Journal of Women in Culture and Society*, 23(4), 945–973. <http://doi.org/10.1086/495297>
- Car, V. & Ravbar, B. (2021). Mediated representations of violence against women. *Tripodos*, (50), 131–146. <https://doi.org/10.51698/tripodos.2021.50p131-146>
- Christie, N. (1986). The ideal victim. Teoksessa E. A. Fattah (toim.), *From crime policy to victim policy: reorienting the justice system* (s. 17–30). Macmillan.
- Christie, N. (2019). The ideal victim. Teoksessa M. Duggan (toim.), *Revisiting the 'Ideal Victim': Developments in critical victimology*. Policy Press.
- Civila, S. & Lugo-Ocando, J.A. (2024). News framing and platform affordances in social media. *Journalism Practice*, 20(1), 188–210. <https://doi.org/10.1080/17512786.2024.2319249>
- Dawtry, R. J., Cozzolino, P. J. & Callan, M. J. (2019). I blame therefore it was: Rape myth acceptance, victim blaming and memory reconstruction. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 45(8), 1–14. <https://doi.org/10.1177/0146167218818475>
- Eduskunta. (n.d.). *Seksuaalirikoksia koskevan rikoslain 20 luvun kokonaisuudistus*. Noudettu 5.1.2026 osoitteesta

https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/LATI/Sivut/seksuaalirikoksia-koskevan-rikoslain-20-luvun-kokonaisuudistus.aspx

Eduskunta. (1994). *Asian käsittelytiedot HE 365/1992 vp.* Noudettu 14.1.2026 osoitteesta

<https://www.eduskunta.fi/FI/Vaski/sivut/trip.aspx?triptype=ValtiopaivaAsiat&docid=he+365/1992>

Euroopan parlamentti. (2021/2025). *Sukupuolistunut väkivalta: määritelmä, tietoa ja EU:n toimet.* Noudettu 8.12.2025 osoitteesta

<https://www.europarl.europa.eu/topics/fi/article/20210923STO13419/sukupuolistunut-vakivalta-maaritelma-tietoa-ja-eu-n-toimet>

FRA, EIGE & Eurostat. (2024). *EU gender-based violence survey – Key results.* Publications Office of the European Union. Noudettu 8.12.2025 osoitteesta

<https://fra.europa.eu/en/publication/2024/eu-gender-violence-survey-key-results>

Fairclough, N. (1989). *Language and Power.* Longman Group Limited.

Fairclough, N. (1995). *Media Discourse.* Edward Arnold.

Fairclough, N. (1997). *Miten media puhuu.* Vastapaino.

Finlex. (1998). Laki rikoslain muuttamisesta 563/1998. Noudettu 14.1.2026 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/saaduskokoelma/1998/563#OTO>

Fleming, P. J., Gruskin, S., Rojo, F. & Dworkin, S. L. (2015). Men's violence against women and men are inter-related: Recommendations for simultaneous intervention.

Social Science & Medicine, 146, 249–256.

<https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2015.10.021>

Gill, R. (2007). *Gender and the Media.* Polity Press.

Global Media Monitoring Project. (2021). *Who makes the news? Global Media Monitoring Project 2020 report.* World Association for Christian Communication.

Noudettu 8.12.2025 osoitteesta https://whomakesthenews.org/wp-content/uploads/2021/11/GMMP2020.ENG_FINAL.pdf

- Hall, S. (1997). The Work of Representation. Teoksessa S. Hall (toim.), *Representation: Cultural representations and signifying practices* (s. 13–74). SAGE Publications & The Open University.
- Happer, C. & Philo, G. (2013). The Role of the Media in the Construction of Public Belief and Societal Change. *Journal of Social and Political Psychology*, 1(1), 321–336. <https://doi.org/10.5964/jspp.v1i1.96>
- Helsingin Sanomat. (2020). *Helsingin Sanomien periaatelinja*. Noudettu 9.1.2026 osoitteesta <https://www.hs.fi/info/art-2000006390609.html>
- Helsingin Sanomat. (2025). *Helsingin Sanomat luopuu ”klikkiotsikoista” kaikissa kanavissa*. Noudettu 9.1.2026 osoitteesta <https://www.hs.fi/paakirjoitukset/art-2000011282894.html>
- Husso, M., Keskinen, S. & Ronkainen, S. (2012). Sukupuolistuneen väkivallan tutkimus. *Tieteessä tapahtuu*, 30(6), 59–64. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:jyu-201801041051>
- Journalistiliitto. (2021, 23. huhtikuuta). *Median vapauduttava sukupuolistereotypioista – parempi journalismi edistäisi myös parempaa yhteiskuntaa*. Noudettu 25.11.2025 osoitteesta <https://journalistiliitto.fi/fi/median-vapauduttava-sukupuolistereotypioista-parempi-journalismi-edistaisi-myo-parempaa-yhteiskuntaa/>
- Kainulainen, H. (2017). Raiskaus – myyttejä ja todellisuutta. Teoksessa J. Niemi, H. Kainulainen, P. Honkatukia (toim.), *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (s. 214–231). Vastapaino.
- Keskinen, S. (2010). Sukupuolistunut väkivalta. Teoksessa T. Saresma, L.-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 243–254). Vastapaino.
- Lawrence, H. Y., Fernandez, L., Lussos, R. G., Stabile, B. & Broeckleman-Post, M. (2019). Communicating campus sexual assault: A mixed methods rhetorical analysis. *Technical Communication Quarterly*, 28(4), 299–316. <https://doi.org/10.1080/10572252.2019.1621386>
- Lazar, M. M. (2005). *Feminist critical discourse analysis: Gender, power and ideology in discourse*. Macmillan.

- Lussos, R. G. & Fernandez, L. (2018). Assault and accusation without agents: Verb voice in media narratives of campus sexual assault. *Journal of Mason Graduate Research*, 5(2), 108–127. <https://doi.org/10.13021/G8jmgr.v5i2.1984>
- Murray, C., Calderón, C. & Bahamondes, J. (2023). Modern rape myths: Justifying victim and perpetrator blame in sexual violence. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(3), 1–10. <https://doi.org/10.3390/ijerph20031663>
- Mäkelä, A. (2000). *”Älä lähde yksin humalassa hoipertelemaan.” – Raiskaus uutisena Helsingin Sanomissa 1996–1999* [pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto]. Helda. <http://hdl.handle.net/10138/10978>
- Mäkelä, A., Puustinen, L. & Ruoho, I. (2006). *Sukupuolishow. Johdatus feministiseen mediatutkimukseen*. Gaudeamus.
- Naisjärjestöt yhteistyössä NYTKIS ry. (2024). *Miesten asenteet naisiin kohdistuvaa väkivaltaa kohtaan*. Suomen väkivaltaobservatorio: Valoa, ei väkivaltaa -kampanja. Noudettu 10.11.2025 osoitteesta https://nytkis.org/wp-content/uploads/Tutkimustulokset_kaikki-graafit_.pdf
- Naisten Linja. (2026). *Naisviha eli misogynia*. Noudettu 29.1.2026 osoitteesta <https://naistenlinja.fi/naisviha/>
- Niemi, J., Kainulainen, H. & Honkatukia P. (toim.). (2017). *Sukupuolistunut väkivalta: Oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma*. Vastapaino.
- Northcutt Bohmert, M., Allison, K. & Ducate C. (2018). "A rape was reported": Construction of crime in a university newspaper. *Feminist Media Studies*, 19(6), 873–899. <https://doi.org/10.1080/14680777.2018.1509104>
- Nousiainen, K. & Pentikäinen, M. (2017). Naisiin kohdistuva väkivalta ihmisoikeuskysymyksenä – Suomi alisuorittajana. Teoksessa J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia (toim.), *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (s. 51–67). Vastapaino.
- Näre, S. & Ronkainen, S. (2008). *Paljastettu intiimi – Sukupuolistuneen väkivallan dynamiikkaa*. Lapin yliopistokustannus.

- OECD. (2023). *Breaking the Cycle of Gender-based Violence: Translating Evidence into Action into action for victim/survivor-centred governance*. OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/b133e75c-en>
- Oikeusministeriö. (2020). *Naisiin kohdistuvan väkivallan torjuntaohjelma 2020–2023*. Noudettu 17.12.2025 osoitteesta <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/251f6286-452c-48d9-829b-5ce9a3dae3ec/content>
- Paalosalo-Jussinmäki, M. (2025). *Väkivaltaan kuolleet naiset vuonna 2025*. Eeva. Noudettu 9.11.2025 osoitteesta <https://www.eeva.fi/jutut/vakivaltaan-kuolleet-naiset-vuonna-2025>
- Paasonen, S. (2010). Sukupuoli ja representaatio. Teoksessa T. Saresma, L.-M. Rossi & T. Juvonen (toim.), *Käsikirja sukupuoleen* (s. 39–48). Vastapaino.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2019). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino.
- Pinciotti, C. M. & Orcutt, H. K. (2021). Understanding gender differences in rape victim blaming: The power of social influence and just world beliefs. *Journal of Interpersonal Violence*, 36(1–2), 255–275. <https://doi.org/10.1177/0886260517725736>
- Poliisi. (2025). *Helsingin poliisin tietoon tulleet seksuaalirikokset kasvaneet yli 50 prosenttia kahdessa vuodessa*. Noudettu 9.1.2026 osoitteesta <https://poliisi.fi/-/helsingin-poliisin-tietoon-tulleet-seksuaalirikokset-kasvaneet-yli-50-prosenttia-kahdessa-vuodessa>
- Ronkainen, S. (1998). *Sukupuolistunut väkivalta ja sen tutkimus Suomessa – Tutkimuksen katveet valokeilassa*. Naistutkimusraportteja 2/1998. Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Ronkainen, S. (2017). Mitä väkivalta on? Teoksessa J. Niemi, H. Kainulainen & P. Honkatukia (toim.), *Sukupuolistunut väkivalta: oikeudellinen ja sosiaalinen ongelma* (s. 19–35). Vastapaino.
- Rikoslaki*. 8.7.2022/723. 20 luku: Seksuaalirikokset. Finlex. Noudettu 8.12.2025 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/1889/39-001>

- Sanoma. (2025, 22. syyskuuta). Uutis- ja aikakausmediamme tavoittaa nyt 90 % suomalaisista – ”Näiden lukujen perusteella olemme onnistuneet tarjoamaan merkityksellistä sisältöä lukijoidemme moninaisiin tarpeisiin”. Noudettu 8.2.2026 osoitteesta <https://www.sanoma.com/fi/news/2025/kansallinen-mediatutkimus-2025/>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2019). *Sukupuoleen liittyvät stereotyytit ja seksismi vakava este sukupuolten tasa-arvon saavuttamiselle*. Valtioneuvosto. Noudettu 20.11.2025 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/1271139/sukupuoleen-liittyvat-stereotyytit-ja-seksismi-vakava-este-sukupuolten-tasa-arvon-saavuttamiselle>
- Sosiaali- ja terveysministeriö. (2025). *Tasa-arvobarometri 2024*. Noudettu 5.11.2025 osoitteesta <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-5817-3>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2024). *Väkivallan muodot*. Noudettu 8.12.2025 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot>.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. (2025). *Seksuaaliväkivalta*. Noudettu 8.12.2025 osoitteesta <https://thl.fi/aiheet/vakivalta/vakivallan-muodot/seksuaalivakivalta>.
- True, J. (2010). The political economy of violence against women: A Feminist international relations perspective. *Australian Feminist Law Journal*, 32(1), 39–59. <https://doi.org/10.1080/13200968.2010.10854436>
- UN Women. (2018). *Towards an end to sexual harassment: The urgency and nature of change in the era of #MeToo*. Noudettu 14.1.2026 osoitteesta <https://eca.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2018/Towards-an-end-to-sexual-harassment-en.pdf>
- Vandoorne, S., Fox, K. & Kennedy, N. (2026, 26. maaliskuuta). Exposing a global ‘rape academy’: In shocking group chats, men encourage one another to drug and assault their wives – and swap tips on getting away with it. *CNN*. Noudettu 18.4.2026 osoitteesta <https://edition.cnn.com/interactive/2026/03/world/expose-rape-assault-online-vis-intl/index.html>

- Venäläinen, S. (2013). Väkivallan sukupuoli iltapäivälehdissä. *Media & viestintä*, 36(3–4), 23–39. <https://doi.org/10.23983/mv.62266>
- Wieberneit, M., Thal, S., Clare, J., Notebaert, L. & Tubex, H. (2024). Silenced survivors: A systematic review of the barriers to reporting, investigating, prosecuting, and sentencing of adult female rape and sexual assault. *Trauma, Violence & Abuse*, 25(5), 3742–3757. <https://doi.org/10.1177/15248380241261404>
- Wilkinson, S. & Kitzinger, C. (1995). *Feminism and discourse: Psychological perspectives*. SAGE Publications.
- World Health Organization (WHO). (2024, 25. maaliskuuta). *Violence against women*. Noudettu 12.12.2025 osoitteesta <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/violence-against-women>
- Yle. (2021, 21. helmikuuta). Jari-niminen mies raiskasi 16-vuotiaan Isla Mäkisen Tinder-treffeillä: "Toivon, että hän löytyisi joskus, mutta uskon ja pelkään, että ei löydy". Noudettu 21.11.2025 osoitteesta <https://yle.fi/a/3-11798972>

Liitteet

Liite 1. Aineisto julkaisujärjestyksessä

Aineisto numeroituna	Julkaisupäivä	Otsikko	Noudettu 10.2.2026 osoitteesta:
HS1	21.1.2024	Humalainen nainen eksyi tutusta seurasta Helsingissä: Pian mies repi hänet tukasta rappuun ja raiskasi	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010126034.html
HS2	4.2.2024	Mustasukkainen mies raiskasi naisystävänsä tämän syntymäpäivänä Helsingissä	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010195608.html
HS3	3.3.2024	Mies saapui hoivaamaan kuumeista tuttavaansa – Yön tullen hän raiskasi sairaan naisen	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010254017.html
HS4	11.3.2024	Mies raiskasi väkivalloin tyttöystävänsä autossa Vantaalla	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010285914.html
HS5	30.3.2024	Nainen lähti juhlista vieraan miehen kanssa kotiinsa Helsingissä ja heräsi yöllä raiskukseen	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010321948.html
HS6	20.4.2024	Mies raiskasi nukkuvan avopuolisonsa illanvieton päätteeksi Järvenpäässä	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010348232.html
HS7	18.5.2024	Mies seurasi naista ravintolan wc-koppiin ja raiskasi tämän	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010431484.html
HS8	26.5.2024	Mies raiskasi hierojansa hieronnan päätteeksi – oikeus lievensi tuomiota teosta kuluneen ajan vuoksi	https://www.hs.fi/suomi/art-2000010451687.html
HS9	16.6.2024	Nainen kutsui miehen kotiinsa kokkaamaan, heräsi yöllä raiskukseen	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010493806.html
HS10	19.6.2024	Käräjäoikeus hylkäsi raiskaussyytteen, koska humalainen uhri muisti tapahtumat liian tarkasti	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010512656.html
HS11	10.7.2024	Ystävät sopivat, että eivät harrastaisi seksiä – Sitten illanvietto Espoossa muuttui raiskukseksi	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010552934.html
HS12	18.7.2024	Viisikymppinen mies vei baarissa tapaamansa naisen luokseen – teippasi suun ja kädet ja raiskasi	https://www.hs.fi/suomi/art-2000010573690.html
HS13	22.9.2024	Mies raiskasi ystävänsä hotelli-huoneessa Helsingissä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010710580.html
HS14	7.10.2024	Mies raiskasi jatkoille kutsumansa naisen ja tartutti tälle klamydian	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000010747402.html
HS15	15.10.2024	Mies raiskasi hotelliin nukahtaneen naisen Helsingissä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010762946.html
HS16	5.11.2024	Nainen päästi puolitutun kotiinsa juomaan vettä, mutta mies raiskasi	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010812036.html
HS17	10.12.2024	Mies raiskasi naisen jouluaattona Helsingissä ja väitti myöhemmin vain kinunneensa seksiä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010888227.html

HS18	22.12.2024	Taksinkuljettaja raiskasi asiakkaansa auton takapenkillä, hovioikeus piti tuomion ennallaan?	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000010909074.html
HS19	18.2.2025	Treffit uuden miesystävän kanssa muuttui väkivallaksi: Mies huusi, raiskasi ja meni sitten suihkuun	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011040207.html
HS20	15.3.2025	Miehelle kahden vuoden vankeustuomio naisen raiskauksesta	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011100809.html
HS21	19.3.2025	Nainen päästi tuttavansa kotiinsa lataamaan puhelinta, mies raiskasi kahdesti	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000011316931.html
HS22	20.3.2025	Taksikuski vei asiakkaan kotiinsa Helsingissä ja raiskasi kämppäkaverin kokkaillessa toisessa huoneessa	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011106092.html
HS23	22.3.2025	Nainen voihki ja kääntyi selälleen: Mies tulkitsi sen tarkoittavan seksiä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011112192.html
HS24	2.4.2025	Veikkausliigajoukkueen pelaaja tuomittiin vankeuteen raiskauksesta	https://www.hs.fi/urheilu/art-2000011141244.html
HS25	11.4.2025	Ex-jääkiekkoilijalle nukkuvan naisen raiskauksesta ehdotonta vankeutta	https://www.hs.fi/suomi/art-2000011161776.html
HS26	23.6.2025	Pomo vei humalaisen alaisensa hotelliin Helsingissä ja raiskasi	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011313557.html
HS27	19.6.2025	Mies raiskasi sammuneen naisen ja videokuvasi tätä	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000011312960.html
HS28	24.6.2025	Nainen heräsi raiskaukseen uudenvuodenyönä Espoossa	https://www.hs.fi/pkseutu/art-2000011319460.html
HS29	7.10.2025	Mies raiskasi naisen kesken ulkoilmajuhlan Helsingissä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011541211.html
HS30	24.10.2025	Monimiljonääri virtsasi naisen päälle ja raiskasi – käräjäoikeus tuomitsi ehdolliseen vankeuteen	https://www.hs.fi/tutkiva/art-2000011581994.html
HS31	27.11.2025	Nainen heräsi yökylässä Helsingin Pikku Huopalahdessa raiskaukseen: Tekijä tuomittiin 7 vuoden jälkeen	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011655096.html
HS32	2.12.2025	Pimeän taksin kuljettaja raiskasi asiakkaansa autossa Helsingissä	https://www.hs.fi/helsinki/art-2000011664898.html